ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXII — Број 425
Субота, 20 фебруар 1960

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

САДА ИМ ПРЕСЕЦАМО ПУТ! ПУЦАЈТЕ ЈЕДАН СЕКУНД ИЗА НАС! ПОЧНИТЕ! ПУЦАЈТЕ!

ЖЕЛЕО БИХ ДА МОГУ ДА ТЕ ЗАГРЛИМ... ПОСЛЕДЊИ ПУТ!

ЗАЈЕДНО СМО ДРАГИ... ТО ЈЕ ДОВОЉНО!

ПРВЕ ГРАНАТЕ ЕКСПЛОДИРАЈУ! УСПЕЛО ЈЕ! ФЛОТА ЈЕ ОШТЕЋЕНА!

ОХ! ФЛАШЕ! НАИЛАЗИ ДРУГИ ПЛОТУН!

Непрекидна баражна ватра, која је разбила нападачку флоту, ваца Дејлин брод..

... НАЈЗАД СЕ РАКЕТА ИСПРАВИЛА ...

МИ СМО... ЈОШ ЖИВИ!

ПРВЕ ЕКСПЛОЗИЈЕ ... МОРА ДА СУ НАС ... ОДБАЦИЛЕ ... ВАН ДОМЕТА ... ВАТРЕ!

Из свог ракетног брода Флаш и Дејл посматрају уништавање инвазионе флоте...

... И У ОДУШЕВЉЕЊУ – ЗАГРЛИЛИ СУ СЕ ...

ДРАГИ... ДРЖИШ МЕ У РУКАМА... ТВОЈЕ РУШИЛАЧКЕ СНАГЕ ЈЕ НЕСТАЛО!

ШТА...? ПА ЈА САМ НА ТО ЗАБОРАВИО! МОРА ДА СЕ ИСТРОШИЛА! МИЛА, ОПЕТ СЕ МОГУ ВРАТИТИ НА ЗЕМЉУ!

КРАЈ

У ОВОМ БРОЈУ:

Т – 35/60

Као некад

Да би се створила и одржала атмосфера прошлости у уметничкој колонији Кармел, у Калифорнији, недалеко од Сан Франциска, забрањена су улична осветљења, неонске рекламе, табле или стубови

за огласе и плакате, куглане и стрелишта, кампови за аутомобиле са приколицама-кућама, плацеви на којима се продају половни аутомобили, погребни заводи и поштански сандуци.

Код хирурга има кредита

На ревији трупа којој је присуствовао и Луј XIV једном официру Гаскоњцу толико се коњ ритну да коњанику паде капа с главе. Један од његових другова дохвати је и пружи му је на врху сабље.

— Авај! — повика Гаскоњац — више бих волео да си мене набо на сабљу него моју капу.

Краљ, изненађен овом примедбом, упита официра за разлог.

Гаскоњац одговори:

— Зато што код хирурга имам кредита, а код капаџије више немам.

ЛЕДЕНИ БРЕГОВИ СУ КРЕНУЛИ...

Као сваке године тако су и ове почетком фебруара ледени брегови кренули са севера земљине лопте на југ. Другим речима, започела је сезона опасности за поморске путнике, а она траје шест месеци. За то време ледена брда, којипут тешка 30 милиона тона, угрожавају прекоокеански саобраћај. Чак и данас, 48 година после пропасти „Титаника“, упркос међународним извиђачким патролама образованим да уништавају ове брегове, они наносе штету. Прошле године настрадао је дански брод „Ханс Хедтофт“. Маја 1945, конвој канадских бродова десетковао је ледени брег од 2 километра, који је произвео деветнаест судара. По завршетку Другог светског рата, морепловство се у поларним водама знатно увећало тако да је настала и већа опасност за људе и материјал.

Крајем сваког арктичког лета ледници се откидају са Гренланда и спуштају хладном Лабрадорском струјом према југу. Толико су јаки да су неразориви. Ни топовске гранате, ни торпеда упућена са обале, ништа им не могу. Једино могу да их униште: сунце и топла вода. Опасни су и подмукли, јер се појављују изнад површине само за две осмине своје масе. А и невидљиви су, јер их покрива маглена завеса. Одјек бродске сирене није у стању да их открије, јер магла упија сваки звук. Немоћан је ту и радар, јер опасне санте од 200.000 тона једва се помаљају из воде.

Ледена брда стара милион година

Узалуд је покушавано да се израчуна време потребно да један ледени брег преплови половину Атлантика, до 49 упоредника. Да би утврдили кретање, океанографи су брегове бојили, али је боја покривана свежим снегом или се спирала са отопљеним ледом. Стављали су на њих отпремне радиостанице које су убрзо престајале да раде, вероватно услед потапања. Најзад су Руси и Американци постављали на „планине“ метеоролошке станице.

Сматра се да путовање леденог брега траје најмање две године. Прву он проведе у водама Гренланда, другу близу Бафинове Земље или северно од Лабрадора а наредног пролећа запловиће водама прекоокеанских путева. Један ледени брег се састоји од старог и новијег леда, који се ствара у току путовања па је утврђено да се извесне санте крећу и по десет година, јер се успут обнављају. Али, стари лед може да буде врло давног порекла. На америчком броду — лабораторији „Плави делфин“ испитивани су остаци шест ледених брегова и утврђено је на основу честица „заробљеног“ кисеоника да су неки од њих образовани пре милион година.

После 14 априла 1912, пошто је ледени брег уништио „Титаник“, свет је први пут јасно схватио да је прекоокеанска пловидба несигурна. Због тога је ујесен 1913, у Лондону, одржана међународна конференција претставника 14 држава на којој је одлучено да се организује патролна служба за извиђање, утврђивање положаја, обавештење и, ако је могућно, за разарање ледених брегова. Отада па до данас, сем у току Првог и Другог рата, патролна служба не престаје. За њено издржавање, четрнаест земаља троше 400 милиона франака годишње.

Године 1929 установљено је кретање 1.351 леденог брега јужно од 48 упоредника, док их у 1924, 1940, 1951 и 1958 године било по десетак. Три крстарице и три њихова авиона довољни су да прате кретање 400 ледених брегова. Године 1926, забележен је један изузетан случај: велики ледени брег зашао је у тропске воде и под јарким сунцем истопио се за цигло неколико минута у близини Бермудских Острва. Половином јула, године 1957 кад патролна служба обично престаје, изненада се појавио у близини Нове Земље један ледени споменик. Пловећи на југ, он се стално окретао око себе и тек се крајем августа истопио у водама Голфске струје.

До последњег рата патролна служба је вршена бродовима, а од 1946, авионима са радарским уређајима. Положај сваког брега саопштава се двапут дневно Морзеовом азбуком. Чим један од њих уђе у воде које браздају путнички бродови, приступа му пратилац и путем радија, ракета и звуцима сирене дању и ноћу скреће пажњу посаде бродова који наилазе.

Лов на ледене брегове

У току освајања поларних вода, ледоломци су постали неопходни. Да би се обезбедила поморска служба дуж сибирских обала, у Совјетском Савезу је конструисан ледоломац на атомски погон. Американци имају обичне али јаке ледоломце и покушавају да припитоме ледену пустињу.

У току недавне геофизичке године, претставници Јужноафричке Уније су обавестили о намери њихове земље да лови ледене брегове. Они би хтели да их искористе — помоћу гвоздених ужади и бродова обалске службе привукли би их уз безводну обалу и онда путем испарења стварали кишу. Сличан пројект постоји и за наводњавање сушних предела Калифорније.

Да ли ће човек успети да ледене џинове потчини својој вољи? Треба имати на уму да још нисмо упознали све њихове ћуди.

Ко жели да ужива

Кроз теснаце и преко опасних серпентина успињали су се људи до језера Помакоша у централном масиву Анда. С муком су извлачили једрилицу инжењера Џона Џекобија, запосленог у једном тамошњем руднику бакра. Језеро Помакоша налази се 700 метара изнад језера Титикаке највише пловне воде на свету, али је знатно мање од њега.

Једрење на висини од 4.600 метара велико је уживање, али и веома опасан спорт. Онај ко жели да у њему ужива мора да има на себи појас за пливање и пази да не изгуби равнотежу. Због недостатка кисеоника пливање на таквим висинама готово је немогућно. Осим тога и ветар је на језеру ћудљив — стално се смењују јаки налети ветра с потпуно мирним ваздухом.

Шансоне

Колико је шансона популарна у Француској види се из овога: Енглези су на своје велико чуђење код бораца палих на Ватерлоу налазили у ранцима штампане листиће са модерним шансонама. Она се сматра националном песмом Француза. Данас, у доба микроплоча, оне су продрле у цео свет. Друштво за ауторска права исплаћује композиторима шансона годишње више од 6 милијарди франака. Интерпретатори шансона су много боље плаћени. Популарни певачи Брасен и Пијаф зараде на великим приредбама од 6 до 8 милиона франака, док, например Франсис Лемарк, композитор, добије годишње од 14 до 20 милиона франака.

И вране »воле« голф

Љубитељи голфа у Бангкоку обучили су вране да им проналазе лопте када се загубе. То је почело за време рата и одржало се после њега, када није било довољно лопти. Међутим, вранама се до-

пада ова забава, па се то сада претворило у прави спорт за њих, поготову што вране не знају да је рат завршен. Оне сада купе лопте одреда, па и са самог терена за време игре.

RIPLEY'S — Веровали или не!

ЈАГОДА
У ОБЛИКУ ЗВЕЗДЕ УЗРЕЛА ЈЕ У ВРТУ ТИМОТИЈА МИРАНТЕ ИЗ СИТЛА (САД)

ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА НА МОСТУ
У ГЛАЗГОВУ, У ШКОТСКОЈ, ПОСТОЈИ ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА ПОДИГНУТА НАСРЕД ЈЕДНОГ КАМЕНОГ МОСТА

СЛАТКИШИ ПРАСКАЛИЦЕ — СЛАТКИШИ НАЧИЊЕНИ У ОБЛИКУ РАКЕТЛА КАКВЕ СУ ИСПАЉИВАНЕ У ПОЧАСТ КРАЉА ЈАКОВА АРАГОНСКОГ ПОБЕДИОЦА, ПОСЛЕ ЊЕГОВЕ ПОБЕДЕ НАД МАВРИМА, ДЕЛЕ СЕ ДЕЦИ У ВАЛЕНСИЈИ СВАКОГ 28 СЕПТЕМБРА ВЕК 722 ГОДИНЕ

МИНИЈАТУРНУ ГИЛОТИНУ ВИСОКУ 44 САНТИМЕТРА НАЧИНИЛИ СУ ЗА ВРЕМЕ НАПОЛЕОНОВИХ РАТОВА ФРАНЦУСКИ ЗАРОБЉЕНИЦИ У ЕНГЛЕСКОЈ ОД ПИЛЕЋИХ ОВЧИЈИХ И ГОВЕЂИХ КОСТИЈУ

НАЈЧУДНИЈИ ИЗБОР У ИСТОРИЈИ
ВАМБА, КРАЉ ВИЗИГОТА У ШПАНИЈИ (672–680) НАЈПРЕ ЈЕ ОДБИО ПОНУЂЕНИ ПРЕСТО — АЛИ ЈЕ ПРОМЕНИО ОДЛУКУ КАД МУ ЈЕ СЕНАТ НАРЕДИО ДА БИРА ИЗМЕЂУ КРУНЕ И СМРТИ!

ИПАК СПОРО

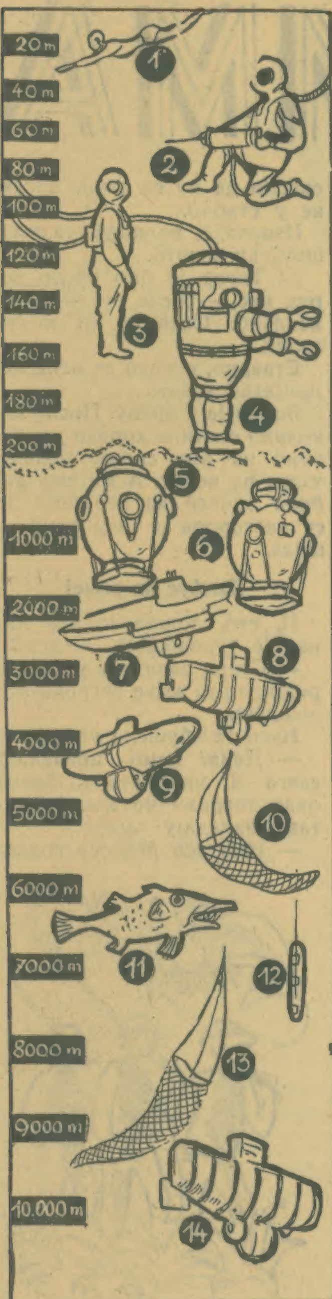

На овом цртежу приказано је колико се продире у морску дубину: 1) — ловци бисера 30 м; 2) — 90 м, 2—3 часа при лаком раду уз довод ваздуха; 3) — 140—180 м, неколико минута без рада уз довод ваздуха са 12% кисеоника; 4) — гњурац с панцером 200 м; 5) — Бибова батисфера (1934) 908 м; 6) — Отис Бартон (1949) 1372 м; 7) — Хует и Вилм (1953) 2100 м; 8) — Пикар (1953) 3150 м; 9) — Хует и Вилм (1954) 4050 м; 10) — дубинске мреже експедиције „Валдивија" 1898/99; 11) — најдубље место улова рибе; 12) — водена сонда; 13) — планктонска мрежа; 14) — Пикар и Волш (1960) 11.521 метар

Недавно је објављена вест да се професор Пикар на батискафу „Трст" спустио на дубину од 11.521 метар. Многи научници сматрају да је човек још веома мало продро у тајне мора, мање него у васиону. Цртеж показује како је човек постепено успевао да савлада тајне и снагу мора. Рониоци који траже бисерне шкољке могу да продру до 30 метара. Рониоци са специјалном опремом и кисеоником се спуштају на деведесет метара где могу да проведу на раду два до три часа. До 180 метара силазе специјално опремљени рониоци. Њихова опрема је тако конструисана да подноси притисак, али човек на овој дубини може да издржи само неколико минута. Да би се дошло до 200 метара неопходна је специјална панцирна опрема. Године 1934 човек је помоћу балона доспео на дубину од 908 метара. Отис Бартон је 1949 године заронио са балоном до 1372 метра. Хует и Вилм су 1953 године допрли до 2100 метара, а исте године професор Пикар успева да се спусти до 3150 метара. Годину дана касније Хует и Вилм су заронили до 4.050 метара. На дубину већу од 5.000 метара спуштена је мрежа за дубински лов експедиције Валдивија (1898/99 године). Риба живи и на дубини већој од 6.000 метара. Водена сонда је пуштена на дубину већу од 7.000 метара. Помоћу нарочите мреже за планктоне дошло се до дубине од 9.000 метара. И тек је батискаф „Трст" успео да продре на дубину већу од 11.000 метара.

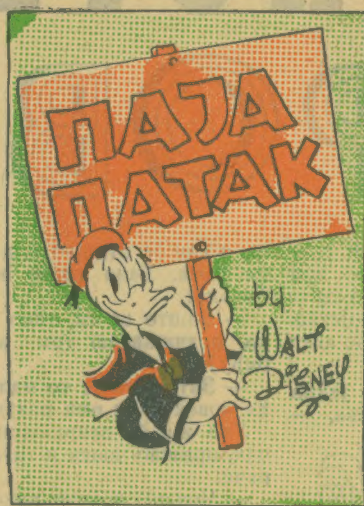

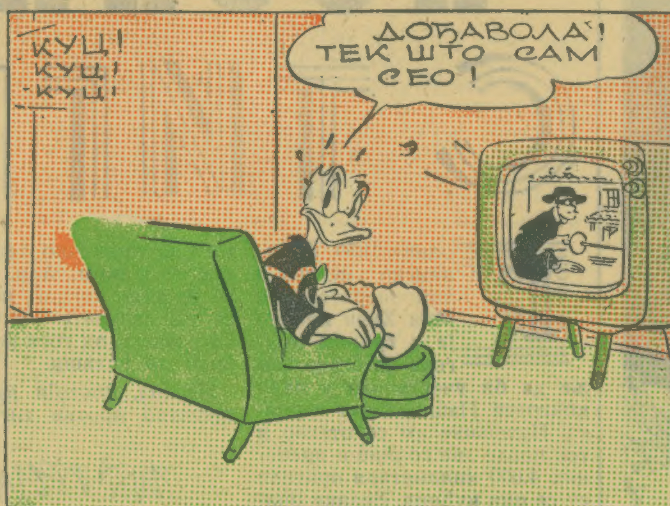

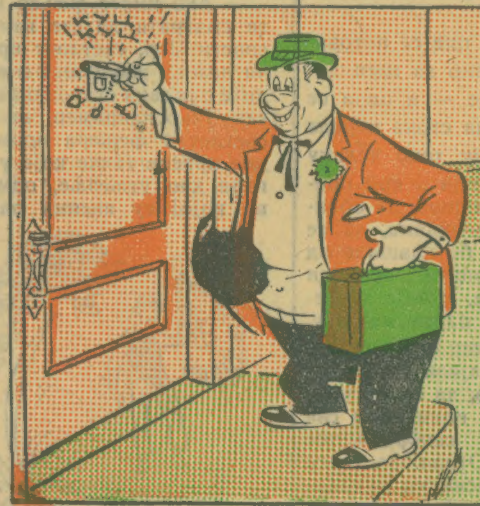

КОБАЛТ ПРОТИВ ОБАДА

Гама зраке радиоктивног кобалта користе неки амерички научници у борби против обада који претставља праву напаст за стоку. Ово је испробано на острву Кирасао, где су потпуно искорењени

Сада се проучава план да се тај метод употреби и на другим местима.

Обади су муве које досађују стоци. Горње вилице мужјака су закржљале, а у женке су као ножићи згодни за просецање коже животиња. Говеђи обад (Tabanus bovinus) спада међу највеће муве — може бити дуг око три сантиметра. Мрке је боје, а на грудима има жућкасту длаку. Крила су му загаситосива. Почиње да лети у јуну, а нестане га у септембру. Женке нападају говеда и коње, горњом вилицом просецају кожу и сисају крв што код животиње изазива бол. Говеда чим чују звук ове муве узнемире се и почну да трче — разобадају се — ударајући на све стране ногама и роговима.

П О У К А...

Једног дана неки торбар је купио неколико врећа соли и натоварио их на свог магарца. На путу, док су прелазили преко потока, магарац се спотаче и паде у воду. Велики део соли се растопи и кад се магарац подиже на ноге осети да му је товар знатно лакши.

Торбар се врати у град, купи још соли и поново натовари на магарца. Када је поново дошао до потока магарац није чекао да се спотакне већ је легао у воду чим је загазио. Кад се подигао товар му је био сасвим лак. „Надмудрио сам свог газду, једном за свагда!" — поверова. Али...

Кад је торбар видео лукавост свог дотле послушног магарца, реши се да му доскочи. Још једном се врати у град и уместо соли купи велику количину сунђера. Магарац је сада поскакивао од радости под лаким теретом и веровао да више никад неће носити тако тешке товаре као раније. Када су и по трећи пут прелазили поток магарац застаде: „Товар ми је заиста лак, али зашто га не бих учинио још лакшим?". Кад се овог пута подигао са сунђерима натопљеним водом, магарац је установио да му је товар тежи него икад. И више се никад није намерно спотакао при прелазу потока.

ПОЗНАНСТВО С ТИГРОВИМА

Године 1950, вијетнамски уметник и кинооператер Ле-Мин Хиен кренуо је с групом другова на север земље да би учествовао у раду конгреса Националног фронта. Путовање им се отегло и тек после две године и пређених 4.000 километара вратили су се они кућама. Велику опасност на том путу, који их је често водио кроз вијетнамске џунгле, претстављале су дивље звери, нарочито тигрови. Због тога није ни чудно да су многе вечери на путу протекле у причању о тигровима, њиховим навикама и начинима одбране од њих.

Две црвене тачке у ноћи

— Због чега се ја не бојим тигрова? Због тога што они овде не нападају људе, — тако је почео причу наш водич кад смо ујутру кренули даље. — Вама тек претстоји да прођете кроз крајеве где тигрови нападају људе. Тамо ће бити опасно!

Тигар обично тражи плен ноћу: вид му је изврстан, а слух оштар. Довољно је да чује најмањи шум, па да се његове очи устреме у том правцу. Он ће вас приметити много раније него ви њега и бешумно ће се удаљити. Због тога је прилично тешко срести се с њим. Али, ако вам се то ипак догоди, потрудите се да сачувате спокојство. Све зависи од тога ко ће кога први да уплаши.

Истина, постоји још једно средство против тигрова, —

настави водич осмехујући се лукаво. — Најстарије и најпоузданије. Мени је о њему причала још моја баба. Хоћете ли да чујете?

— Некад давно орао сељак њиву са својим биволом. А тигар их гледао из шипрага. Чудио се тигар што огромни биво покорно слуша малог човека. У подне је човек испрегао бивола и пустио га да пасе, а сам је отишао под дрво да руча. Тада тигар запита бивола:

— Зашто се ти, тако велики, потчињаваш том малом бићу?

— Зато што је то мало биће човек а он има разум.

Уто им је, завршивши ручак, пришао човек и тигар му рече:

— Човече, човече, како бих ја могао да стекнем разум? Звери ме овако не слушају. Морам да трчим за њима пре но што неку ухватим за ручак. Покажи ми свој разум. Можда ћу и ја моћи да га нађем.

— Радо бих то учинио, — одговори човек, — али ето, заборавио сам га код куће.

— А ти хајде по њега.

— Добро. Само пази да не поједеш мог бивола. Али, да бих био сигурнији, привезаћу те за то време за дрво. Де, не бој се: вратићу се и одвезаћу те.

Тигар је пристао.

Тада је сељак узео уже сплетено од бамбусовог влакна и јако, јако привезао тигра уз дрво. Затим је испред самог дрвета запалио ватру говорећи тигру.

— Ето какав је разум у људи. Ето, гледај, запамти!

С великим напором успео је тигар да раскине уже нагорело од ватре и да побегне у шуму. Али, трагови ужета остали су на његовом телу до дана данашњег.

Можда тигар, сећајући се човековог разума и не воли да се с њим сретне, нарочито дању.

— Лепа прича, — сложно смо похвалили водича. — Али, како онда да се лове тигрови кад их дању не можеш срести?

— У томе и јесте ствар што се тигрови увек лове ноћу, — одговори водич.

— Али, то је много опасније!

— Ако имате фењер можете сматрати да сте ван опасности. Јер, светлост привлачи пажњу животиње и ви видите очи свих становника џунгле. Тако, например, ако при светлости фењера приметите две црвене тачке које у тами горе као угљевље, одмерите на којој су висини од зем-

ље. Ако су на метар и по — то су очи јелена, на један метар — онда је тигар. Први пут ће вам бити страшно, али се савладајте: светлост заслепљује тигра и он вас не види. Нанишаните мало испод очију и опалите: погодићете га у срце. Али, ако само раните тигра, чувајте се. Он у јарости може да вас нападне. Због тога, чим окинете, заклоните се иза дрвета. Догађа се да се тигар баци на дрво с таквом снагом да му се канџе заглаве у стабло.

Изненада, водич ућута ослушкујући нешто.

— Тигар је био негде поред нас, — рече он. — И то недавно. Осећате ли његов задах.

Стварно, осећао се неки непријатан запах .

Водич је у праву. После неколико стотина корака наилазимо на још свеже трагове шапа на песку. А ми смо већ били почели да верујемо да су разговори о тигровима — шала.

Бамбус на раме!

И, ето, дошао је дан кад нас је спроводник упозорио:

— Сутра залазите у опасан рејон; тамо живе тигрови-људождери.

Неко га збуњено упита:

— Данас ћемо превалити свега 30 километара. Зашто овде тигрови не нападају, а тамо нападају људе?

— Има већ педесет година

како су тигрови престали да нападају људе. Али, још првих дана рата све се променило. После борби није се увек стизало да се покупе погинули. Затим су тигрови почели да нападају и живе: брзо су схватили да је човека много лакше убити него животињу. Један удар шапом по грлу — и крај.

Разместили смо се за спавање, али сан никоме не долази. Светлост лампе поиграва на зидовима. Наједаред примећујемо да су се наш домаћин и његов син укочили као статуе, док су им очи упрене у црну тмину џунгле. Изгледају као хипнотисани.

— То је Он! — каже отац дрхтећим гласом.

Дечак се, блед од страха, прибија уз њега.

Ми ништа не чујемо. Спроводник шапуће:

— Чуо је рику гладног тигра. Овдашњи житељи имају изоштрен слух.

Сутрадан ујутру домаћин даје свакоме од нас по једну заоштрену бамбусову палицу и наређује:

— Бамбус на раме! — затим нам објашњава: — А сад спокојно кренете на пут.

Послушали смо га иако нам није било јасно од какве нам помоћи при сусрету с тигром може бити та танка бамбусова палица.

Спроводник, приметивши нашу недоумицу, објасни:

— Бамбус вас, наравно, неће спасти у борби с тигром, али може да вас поштеди од његовог напада. Јер, тигар се обично баца својој жртви на леђа и хвата је за грло. Али, ако тигар види човека с бамбусовим штапом на леђима, он га никако неће напасти зато што се боји да му оштре палице не прободу груди...

НЕКАД *епохални проналасци...*

У прошлом веку су се проналазачи у свим културним земљама бавили плановима о новим превозним средствима. Изградња путева потстицала је њихову машту тако да су настајали необични, али и оригинални планови.

Када је већ „парни коњ“ постао стварност, зашто не би могла бити изграђена и „железница на балоне“, као планинско саобраћајно средство?

Додуше, ово је остало само пројекат, али је њен далековиди проналазач ипак наслутио бар потребу данашње висеће железнице.

Превозна средства 19 века која данас изгледају сасвим необично, стварно су постојала, била саграђена и саобраћала су. Например: локомотива коју покрећу четири коња на тај начин, што ходају по једној челичној траци специјалним зупцима непосредно везаној за точкове „локомотиве“, или „трамвај на мазге“ који две мазге вуку узбрдо, а низбрдо, кад њихова снага није потребна, оне се натоваре на специјално за њих додате приколице — и онда се оне возе. Вучна стока играла је у саобраћају тако велику улогу да су људи и при преласку у век машина, из обзира према животињама, да се на улицама не би плашиле од „парног чудовишта“, правили вештачке коње, у чије су тело уграђивали парну машину.

Такви и слични саобраћајни симболи нестајали су, међутим, врло брзо, да би уступили место све новијим и све савршенијим саобраћајним средствима. Отада. за свега један век, људски ум је створио најепохалније саобраћајно средство: ракету за транспортовање човека у васиону. Ако и у претстојећем веку саобраћајна техника буде забележила сличан успон, можемо се с правом запитати: да ли ће васионска транспортна ракета тадашњем човечанству изгледати исто тако смешна, као што данас изгледа „парни коњ“, или „балонска железница“.

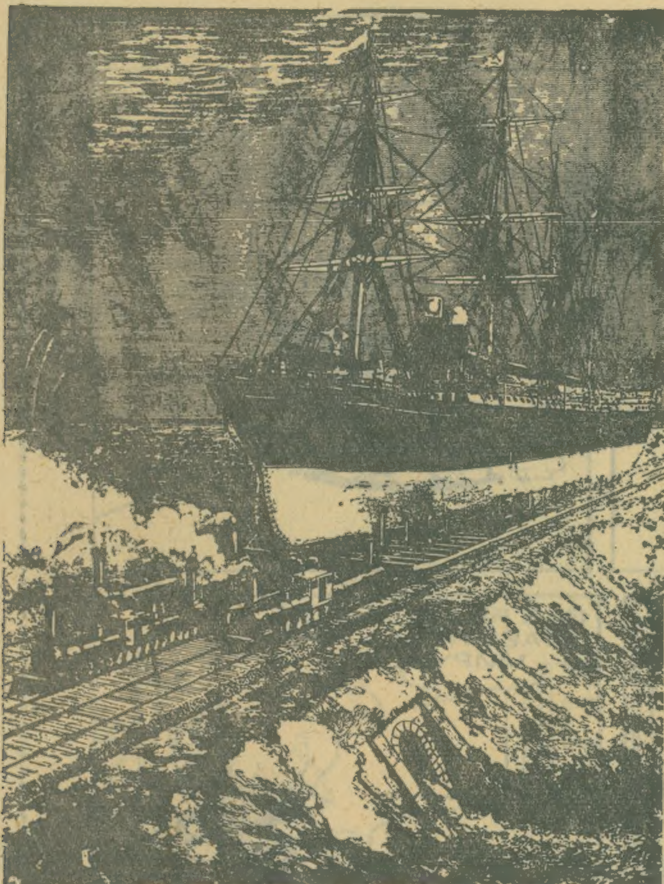

МЕЂУОКЕАНСКА БРОДСКА ЖЕЛЕЗНИЦА. КАДА СУ СЕ ПРИЛИКОМ ИЗГРАДЊЕ ПАНАМСКОГ КАНАЛА ПОЈАВИЛЕ ОГРОМНЕ ТЕШКОЋЕ 1884 ГОДИНЕ, ВЕЛИКУ ПАЖЊУ ПРИВУКЛИ СУ ПЛАНОВИ ЗА ИЗГРАДЊУ „БРОДСКЕ ЖЕЛЕЗНИЦЕ" ПРЕКО ПАНАМСКОГ ЗЕМЉОУЗА КОЈИ РАЗДВАЈА АТЛАНТСКИ ОД ТИХОГ ОКЕАНА.

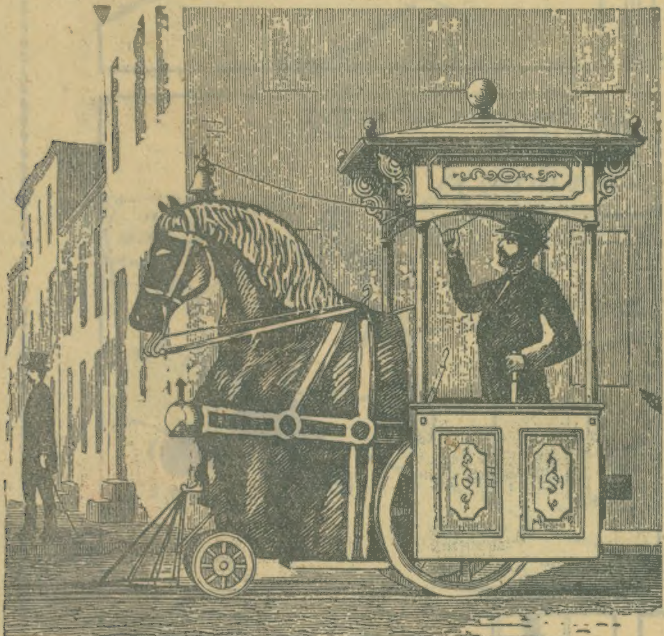

„ПАРНИ КОЊ" ЗА ВУЧУ ТРАМВАЈА. ГОРЊИ НАЦРТ ПРЕДЛОЖИО ЈЕ 1876 ГОДИНЕ С. Р. МЕТЈУСОН ИЗ ГИЛРОЈА У КАЛИФОРНИЈИ. УСТВАРИ, ТО ЈЕ ТРАМВАЈСКА „ЛОКОМОТИВА НА ПАРУ", АЛИ У ОБЛИКУ КОЊА, КАКО СЕ ЖИВИ КОЊИ, КОЈИ СУ ТАДА ПРЕЗАНИ У СВА ПРЕВОЗНА СРЕДСТВА ЗА УЛИЧНИ САОБРАЋАЈ, НЕ БИ ПЛАШИЛИ НЕОБИЧНЕ МАШИНЕ,

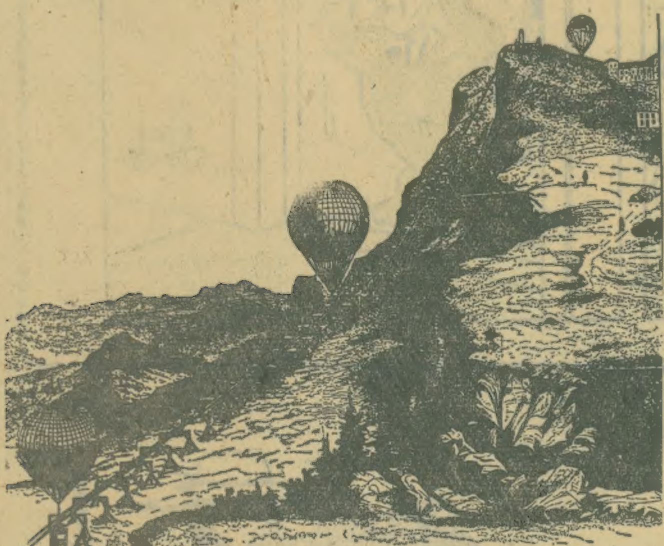

БАЛОНСКА ЖЕЛЕЗНИЦА НА ВРДУ РИГИ. ОВАЈ ПРОЈЕКАТ ИЗ 1880 ГОДИНЕ ПРЕДВИЂА ДВОСПРАТНЕ ВАГОНЧИЋЕ, ОБЕШЕНЕ О ЖИЦУ. ВУКУ ИХ НА БРДО БАЛОНИ НАПУЊЕНИ ГАСОМ. ОВО ЈЕ ЈЕДАН ОД ПРЕТЕЧА ДАНАШЊЕ УСПИЊАЧЕ.

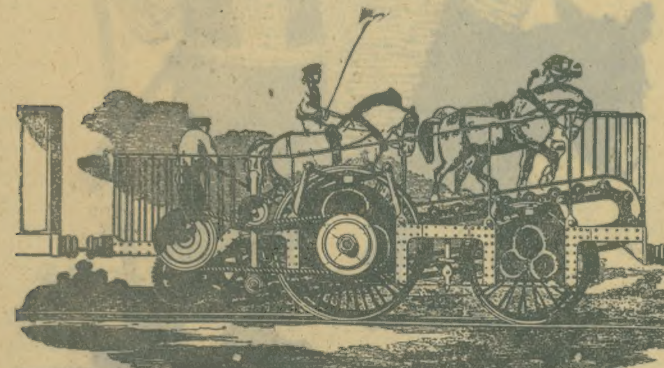

ЛОКОМОТИВА СА ЧЕТИРИ КОЊСКЕ СНАГЕ. НАЧИН ДА СЕ СНАГА ЖИВОТИЊЕ УПОТРЕБИ УМЕСТО ТАДА ЈОШ ВРЛО СКУПОЦЕНЕ ПАРНЕ ЛОКОМОТИВЕ ПРОНАШАО ЈЕ ИТАЛИЈАН КЛЕМЕНТЕ МАСЕРАНО. ЊЕГОВ ПРОНАЛАЗАК ЕНГЛЕЗИ СУ ОТКУПИЛИ И ИЗГРАДИЛИ НЕКОЛИКО „КОЊСКИХ ЛОКОМОТИВА" ОД КОЈИХ ЈЕ ПРВА БИЛА ПУШТЕНА У САОБРАЋАЈ НА ЛОНДОНСКОЈ СТАНИЦИ НАЈН-ЕЛМС, ТАДА ПОД ДРУШТВОМ ЈУГОЗАПАДНИХ ЖЕЛЕЗНИЦА.

ТРАМВАЈ „НА И ЗА МАЗГЕ". У ГРАДУ ОНТАРИО (САН БЕРНАРДИНО КАУНТРИ У КАЛИФОРНИЈИ) ПОСТОЈАЛА ЈЕ 1890 ГОДИНЕ 6,5 МИЉА ДУГА ТРАМВАЈСКА ПРУГА. ЈЕДАН ЊЕН ДЕО ВОДИО ЈЕ УЗВРДО, ДРУГИ НИЗБРДО. ТРАМВАЈ СУ УЗБРДО ВУКЛЕ МАЗГЕ, А НИЗБРДО СУ СЕ ОНЕ ПРЕТВАРАЛЕ У ПУТНИКЕ, СТАВЉЕНЕ СУ У ПОСЕБНУ, ПОЗАДИ ТРАМВАЈА ПРИКАЧЕНУ ПРИКОЛИЦУ.

УТВРДИЛИ

Број становника Француске достигао је 45 милиона. Ко је баш тај 45-милионити? Златокоса беба Клод Мегро, рођена маја прошле године у Монбелијару. Да би се то сазнало била су потребна статистичка и научна проверавања неколико месеци. А кад је то утврђено, министар претседник упутио је Клоду честитку, а министар финансија нову банкноту од 100 франака са бројем 10.

ВЕЋИНА

Већина птица укључујући ту и патке остаје „у браку" свега једну сезону. Пошто подигну потомство, на крају сезоне се растају. Ако се у следећој години исте две птице поново нађу пука је случајност да поново постану пар — кажу стручњаци.

ГРАД НА ПРОДАЈУ

У аустралиским Алпима на 2.000 метара изнад мора и неких 100 километара од железничке пруге Мелбурн—Сиднеј, лежи Маунт Бјути — Планина Лепоте. Недељама може човек да лута по овом крају, а да не сретне ниједан аутомобил, да не види ниједно село или рекламни плакат. Али ће зато имати прилике да ужива у играма и циновским скоковима кенгура, да посматра коала-медведе и да се чуди птици-смејачици, како домороци називају птицу кукабура. Ова птица пушта гласове који личе на подругљив смех. Човек добија утисак да се смеје њему и његовој цивилизацији. Али, њен смех брзо престаје и она се онда приближава посматрачу, нагиње на страну своју ћошкасту главу и гледа га неким срдачним погледом као да хоће да каже: „Све је то била шала".

У тој идиличној околини налази се 486 кућа с потпуним конфором, читав један мали град, који државно друштво за електрификацију нуди на продају. Сваки од домова има електрични штедњак, а многи чак и гаражу.

Град је подигнут кад је Маунт Бјути био главни штаб за изградњу Кијева — пројекта за наводњавање чије се остварење сада ближи крају. Аустралиска влада одбила је све понуде да куће прода не за становање, већ да би их нови власници демонтирали и продали материјал. Маунт Бјути треба да остане град. Међутим, засад постоји мало изгледа да ће се за њега наћи нови, стални становници јер град нема индустрију, што значи ни могућност за упошљавање. Али, град има шест великих фабричких хала које је подигла комисија за електрификацију. Постоји предлог да се ту оснује, у споразуму с неком швајцарском фирмом, фабрика часовника. Засад, међутим, град Маунт Бјути стоји празан и чека нове становника.

ТАКО СЕ ДОГАЂА

Сматра се да грмљавина настаје као последица муње која ствара за собом безваздушни простор. Њега поново испуњава ваздух али уз учестано сударање. Грмљавина се „ваља" због тога што муња има кривудаву линију а промене које се догађају на различитим удаљеностима изазивају и различите звуке. Обично у току непогода долази до читавог низа пражњења а планине, долине и облаци одбијајући звук још појачавају грмљавину.

Најкраће приче

За двадесет година брака нису једно другом казали ни једну једину ружну реч.

★

Годишњи биланс се сложио у пару.

★

У нашем месту све просторије служе својој намени.

★

Зграда је била усељива одмах после прве колаудације.

★

Долазила је са посла празне торбе иако је била запослена у кухињи.

ПРЕМА БРОЈУ КИЛОМЕТАРА

Стјуардеса једног ваздухопловног друштва утврдила је број километара који путнички авион превали док гости у њему ручају. Авион пређе 120 километара док једу супу, 300 — говедину и povrће, 80 колаче, 72 док сркућу кафу. Отсад ће путници који лете само од једног места до другог знати шта могу да поруче — цео мени, или само нешто од тога.

ШТА СВЕ ПОЈЕДЕ

Чувар једног великог зоолошког врта имао је дужност да контролише шта све у току једног дана слон добије од посетилаца. Записао је: 1.706 порција кикирикија, 891 комад округлог сувог хлеба, 186 комада обичног хлеба, 516 воћних бонбона, 811 кексова, 2 порције сладоледа, 17 јабука, 1 рукавицу и опасач, што све тежи 58 килограма.

ИПАК ИМА

Неки стручњаци сматрају да ће становништво Земље до краја овога века бити удвостручено, па се због тога питање исхране поставља као важан проблем. Поред тога мисле да су просечно три акра обрађене земље потребна за исхрану једног здравог, одраслог човека. Акар износи 4.040 квадратних метара, а данас на сваког човека долази свега један акар. Међутим, потребно је напоменути да је на Земљи свега једна десетина земљишта, тојест це покупног копна, обрађена.

ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

ПО МОТИВИМА ИЗ НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

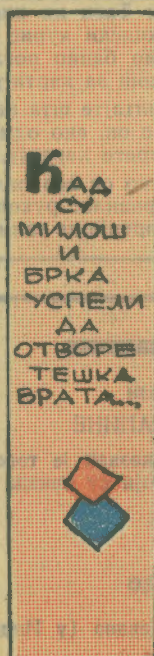

ФИНСКА: ПОВРШИНА — 337.000 КВАДРАТНИХ КИЛОМЕТАРА; СТАНОВНИКА — 4,373.000; НАЈШУМОВИТИЈА ЗЕМЉА У ЕВРОПИ — ОКО 22 МИЛИОНА ХЕКТАРА ИЛИ 64% ЦЕЛОКУПНЕ ПОВРШИНЕ; ТУ СУ ШУМЕ У ЈЕЗЕРИМА, А ЈЕЗЕРА У ШУМАМА — „АМФИБИСКА ЗЕМЉА"; ИМА МНОГО ВЕЛИКИХ И ОКО 35.000 МАЛИХ ЈЕЗЕРА, АЛИ...

Осим ЈЕЗЕРА...

Финска је позната као земља многих језера али још и по томе што на њеној територији изнад северног поларног круга живе Лапонци. У Финској има нешто око 2000 Лапонаца који првенствено живе од гајења собова. У овом „врху Европе" соб је главни снабдевач, готово једина „моторна снага". Он даје млеко и сир, одећу и обућу, месо, крзно а у исто време је и једина теглећа животиња у овим крајевима. Соб је издржљив, а скроман. Главна му је храна поларни лишај. Веома је покретан и лако се припитомљава. Изванредна је помоћ човеку. Без њега једва да би се могло у овим крајевима живети. Не каже се бадава „ко има соба томе је добро". Мада собови много дају око њих има и многа посла. Треба их пратити када са стадом траже храну. Треба их хватати и обележавати их одређеним знацима, треба их мусти и обучити за вучу. Није то тако мало, ни лако.

До једног од најсевернијих места, Кааманен, које је у неку руку стециште и полазна тачка за Лапонце у Финској долазе на игранку млади Лапонци и Лапонке у живописним ношњама на санкама сличним чамцу које вуку собови, старији по неопходне индустриске производе или да продају своје производе, углавном од собова.

Овај рођак јелена назван соб или ирвас, прилагођен за живот и на услове и далеко изван поларног круга, заузима изванредно, главно место, у животу тамошњег човека.

ПОСЛЕДЊИ СМЕХ

Састављање тестамента пружа неким особама прилику да се последњи пут насмеју и потсмехну; понекад сами себи и својим слабостима, понекад својој најближој околини.

Један енглески земљопоседник оставио је тестаментом двојици сеоских звонара завидну пензију под условом да на годишњицу његовог венчања звона одају тужне, погребне тонове, а на годишњицу његове смрти веселе и радосне.

Неки деветогодишњи дечак који се за време страшног торнада затекао сам код куће, написао је „тестамент" на листу хартије истргнутом из школске свеске и залепио га себи на груди. У тестаменту је стајало: „Све што имам остављам свом пријатељу Џорџу Дрејперу, наравно у случају ако торнадо није њега одувао пре мене".

Један пољски земљопоседник, чији су будући наследници једва чекали дан кад ће он заувек затворити очи, оставио им је један велики коверат на коме је писало: „Отворити после дванаест месеци". Кад је година истекла, наследници су нестрпљиво отворили завештање да би у њему нашли један мањи, запечаћени коверат на коме је стајало: „Отворити после дванаест месеци". Десет година окупљали су се наследници и десет пута доживели исто разочарање. Тек у последњем, десетом коверту налазио се тестамент према коме је читава имовина покојника имала да се подели његовим наследницима — али тек после сто година.

Неки Енглез оставио је тестаментом својој жени хиљаду фунти уз примедбу да би завештање износило 10.000 фунти да га је она за живота пуштала да на миру прочита своје новине.

Нећак-нерадник неког имућног америчког човека засијао се од среће кад је адвокат

прочитао тестамент и следећу тачку:

„Свом веома вољеном нећаку завештавам десет хиљада које ће наћи у једном пакету у мом сефу".

Нећак је сместа отрчао да отвори сеф, али је нашао десет хиљада шаховских проблема и једну цедуљу на којој је стајало да је решавање оваквих проблема најбољи начин за изоштравање ума.

Један енглески индустријалац снимио је филм у коме је он имао једину и главну улогу с тим да се филм прикаже његовим сродницима и пријатељима кад се окупе после његове смрти. Сваком госту тачно је одређено седиште, тако да је преминули могао, наравно са екрана, да гледа право у очи сваком од њих док говори шта о њему мисли. Пошто је изнео како је поделио своју имовину, завршио је следећим речима:

„Пријатељи, нећу вас више гњавити. Они који су незадовољни сигурно су већ одлучили да оспоре важност овог филмског тестамента. Да их поштедим непријатних судских процеса, кажем вам да сам исти овакав тестамент саставио и писмено и оверио га по свим правним прописима. Мој адвокат ће вам га сад прочитати".

На то је весело махнуо руком, поклонио им се и ишчезао с платна.

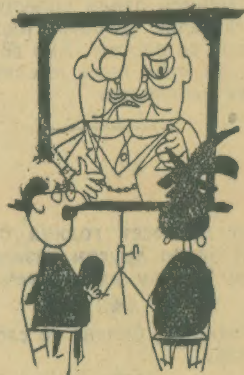

ГОВОРНИК

Претседник је зазвонио и објавио:

— Настављамо дискусију. Реч има друг Папагајчић.

Пред скуп изиђе говорник. Лагано поправи кравату и поче уз енергичне гестове:

— Другови! Не волим дуге говоре и зато ћу бити што је могућно стручнији. Молим за пажњу јер вас нећу задржати више од минута. Проблеми о којима данас дискутујемо свима су нам јасни и познати, зато се на томе нећу задржавати. Зашто говорити о ономе што нам је свима већ давно веома добро познато! Али, нажалост, постоје и такви говорници, који, како то народ каже, имају језик без кости и не схватају ту примитивну истину. Ти назовиговорници злоупотребљавају поверење слушалаца и, извините што тако кажем, немилосрдно одужују дискусију до у бескрај... Ја међу ове сигурно не спадам. Ја поштујем слушаоце. Ценим њихово време. Имам обзира према њиховом здрављу, пре свега према њиховом нервном систему... Треба ли и ја да учествујем у дискусији и замолим вас само за један минут пажње... Наш допринос дискусији мора увек бити кратак и јасан. Само са неколико речи треба рећи велику мисао!

— На ствар! — чули су се нестрпљиви гласови. — Држи се својих правила!

— Правилно, другови! Имате потпуно право, другови! Шта би било када бисмо ми, искусни говорници, реметили то? Прво, продужавали бисмо састанак, друго онемогућили бисмо другима да кажу своје мишљење, треће, уморили бисмо слушаоце, а четврто — давали бисмо лош пример почетницима, који се увек морају сећати и никад заборавити да се у дискусији мора бити кратак и јасан. Говорити треба тако да се са неколико речи каже велика мисао. Зато вас молим само за један минут стрпљења. Нећу вас дуго задржавати, желим само неколико речи...

Прошло је још пет минута. После су другу Папагајчићу одузели реч.

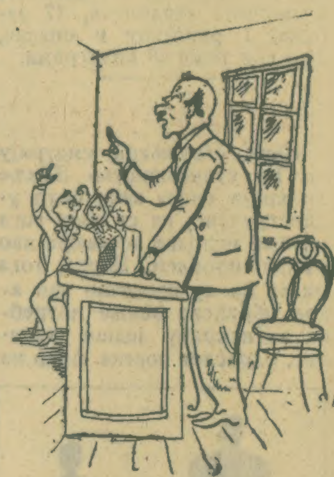

АНЕГДОТЕ

НЕ ПРЕЖУ СЕ КОЊ И МАГАРАЦ

Једном, док је још био млад и непознат композитор, Пучини је замолио драмског писца Кротија да му напише либрето за једну оперу. Сињор Кроти, повређен у својој сујети, написао је младом музичару веома грубо писмо.

„Не пада ми на памет да с вама сарађујем, — стајало је у писму. — Магарац и коњ не могу се упрегнути у иста кола".

Пучини му је на то одговорио:

„Веома поштовани сењор Кроти! Могу да разумем што нећете да пишете либрето за једног непознатог младића. Али, ко вам је дозволио да ме назовете коњем?"

ОПРАВДАНО СТРАХОВАЊЕ

Пабло Пикасо показивао је једном приликом неком америчком милионеру своју приватну галерију. Пред једном сликом Пикасо је застао и рекао:

— То је један аутопортре!

За једну другу дао је објашњење:

— Моја жена.

Посетилац је дуго посматрао обе слике да би на крају са устручавањем приметио:

— Надам се да немате деце, мистер Пикасо.

ТАКВИ СЕ РУКОПИСИ НЕ ПРИМАЈУ

Кад је Марк Твен био уредник једног малог провинциског листа, имао је тако малу плату да није могао да веже крај с крајем. Због тога су се неплаћени рачуни гомилали, али Твен их никад није узимао озбиљно. Једног јутра редакциски курир му је донео рачун од кројача. Твен је само бацио поглед на рачун и таман је хтео да га баци у кош за хартију кад му курир посаветова:

— Прочитајте шта пише и на другој страни. Тамо стоји да ће вас он, ако одмах не платите, тужити суду.

Твен окрете хартију, а затим ће нестрпљивом куриру:

— Толико си већ овде да би морао знати основно редакциско правило: рукописи писани на обе странице једног листа хартије не узимају се у обзир.

Како су постала ИМЕНА

Бескрајне планине

Тако су Индијанци називали

АЛИГЕНСКЕ ПЛАНИНЕ

Средишни део Апалача, назван је тако по истоименим Индијанцима који су некада живели на истоку САД.

☆

Степенице

Дуж обала полуострва Декана (у Индији) пружају се планински венци

ГАТИ

(западни и источни) чије име у преводу на наш језик значи „Степенице" (али и падина брда). Западни Гати су виши од Источних (највиши врх 2695 м) и влажнији.

☆

Бакарне планине

По перуанској речи анта-бакар, назван је јужноамерички планински ланац

АНДА

висок до 7035 м. Али, поред бакра у Андима има и других руда: калаја, волфрама и још неких метала

Гавраново место

Пољски град у северном подножју Карпата

КРАКОВ

има готово пола милиона становника, много виших школа (његов универзитет је један од најстаријих у Европи) и већи број фабрика машиноградње, текстилне и прехранбене индустрије. У близини Кракова је и нови пољски металуршки комбинат Нова Хута. Назив града је пољски: „Kruk" што значи гавран, дакле, Краков — „Гавраново место".

Уз звуке добоша

Један од најстаријих „инструмената“ — Од римских легиона до савремених армија — Увек с мистичним нагласком — Музички инструмент пешадије у Европи — „Ако неку армију треба парализсати — пробушите јој добоше...“

Ниједан „инструмент“ није се толико дуго одржао у употреби без нарочитих измена — као што је случај с добошем. Почев од првих римских легиона, па све до појединих савремених армија — непрекидно сусрећемо тај мали, примитивни инструмент као саставни део јединица! Његови звуци се чују иза дебелих касарнских зидина, са полигона и вежбалишта... Слушамо их на парадама и по бојиштима, у миру и за време рата.

А то није баш сасвим случајно. Историја добоша, те мале направе која је уједно и један од најстаријих музичких инструмената, прилично је занимљива, па можда и поучна на свој начин.

Добош води порекло још из периода преисторије. Али његов облик се мењао према времену и месту у коме је употребљаван. У почетку, то је била сасвим примитивна направица — комадић коже разапет на дрвеном обручу, тикви или издубљеном дрвету. Нешто касније, добош је прављен и од печене глине (у Кини и Египту), а још касније — од бронзе или бакра.

Иако је тај инструмент служио у различите сврхе у разним историским епохама и код разних народа, он је увек дубоко задирао у мистицизам. Нека афричка племена обожавала су га као фетиш. Шамани код Лапланђана, врачи Тунгуза и Самоједа употребљавали су добош приликом разних обреда, али су се њиме могли служити без опасности само људи специјално упућени у тајне магије. Код неких племена њиме су претсказивали будућност или истеривали зле духове.

Укратко: тај комадић разапете магареће, биволске, крављe или телеће коже, бацао је људе у летаргичну омамљеност, у бахатну распуштеност, у узвишена и погребна расположења, у екстазе радости, у таква психичка стања када се не зна за било какав страх или тешкоће... Бучни звуци добоша пратили су свечане прогласе и рођење принчева, наредбе о смртним осудама и разне забаве, лицитације и заплене... Због тога се и код нас још може чути „Отишла му кућа на добош“. Према ритму добоша спуштала су се племена са азиских висоравни у плодне долине великих река, њихали се пустињски каравани и — наступале кохорте ратника...

Летописац није прецизно забележио када су добоши први пут употребљени у војсци. Али се поуздано зна да су их имали римски легиони. Помоћу њих су давани знаци за узбуну и означавани разни други мирнодопски послови. Али на бојишту их нису употребљавали, јер су се њихови звуци губили у хуци боја.

Негде средином VII века Арапи су пренели први војни добош у Европу. И одмах су га ту прихватиле готово све војске. Већ у почетку добош је постао нераздвојни музички инструмент пешадије. Где год би нека јединица кренула на марш — пратили би је звуци добоша.

Добош је, међутим, био највише распрострањен у армијама немачких земаља. У XV и XVI веку добоши су били толико у употреби да је већ и у званичним правилима било записано: „Тај инструмент (мисли се на добош — наша примедба) ступа увек на чело пука, чак и усред битке... јер својим непрестаним бубњањем даје полета војницима да прегазе непријатељске редове...“

И заиста, добоши су се тада могли чути на све стране — и у касарни, на вежбалиштима, на улици кад су трупе марширале, и на трговима кад су војне комисије врбовале најамнике.

Почетком XVII века и остале европске војске почеле су да употребљавају добош и на бојним пољима. Познато је да су војске тога времена вршиле маневре и пре битке, и то најчешће уз — такт добоша.

Касније, за време јуриша, кад је требало да многи забораве на страх, звуци добоша пратили су звуке труба. Исто тако, после завршетка борбе, добошари су, са неких узвишења, давали знаке за прикупљање јединица на одређеним зборним местима. Свака чета је имала по два добошара, а сви из целог пука, изводили су обуку под командом једног подофицира — тамбурмажора.

Поред малих добоша, у војсци су употребљавани и велики који су преношени на специјалним колима или су их, пак, вукла по два добошара. Коњичке јединице су носиле добош на колима. Са сваке стране седла, као бисаге, клатио се по један добош. А коњаник, добошар, јашући, ударао је палицама по добошима, тако да је галоп коња увек одговарао звуцима добоша. Због чега се добош дуго задржао у војсци. Несумњиво, због његовог хипнотичког ефекта који је годинама изазивао у психи човека-ратника, почев од преисториских дивљака с луком и стрелом у прашумама Конга, па до савремених бораца.

„Звуци добоша делују заносно, узбудљиво; човек се брзо нађе у екстази; страх се губи и уступа место храбрости...“ — тако је написао пре шездесет година један познати немачки војни писац.

Али још много раније један Енглез је написао ове редове: „Ако неку армију треба парализсати — онда јој пресеци комуникације за довоз намирница. Али ја препоручујем ако икада дође до рата с Французима да им се пре свега пробуше добоши...“

СУСРЕТ

Сусрет новог и старог времена свакодневна је појава у многим нашим крајевима. На слици се виде старе куће у Новом Селу, које су стављене под заштиту закона као музејска вредност. Крај кућа се довршава модеран асфалтирани пут који полази од Струмице и кроз Штип иде у правцу Титовог Велеса.

ЊИХОВИ РАЗГОВОРИ

Има их више, али је објектив фотоапарата ухватио само њих петорицу: Петра Галевског, некадашњег пекара, који сада има осамдесет година, Милана Манева, бившег овчара, Диму Соколова, бившег зидара, сада деведесетогодишњака, Недељка Дамјанова, циглара, стара 77 година и Николу Димитрова, тишлера.

То су скопски пензионери, али нису сви родом из Скопља. Неки живе код синова-службеника, а родом су из Титова Велеса, Овчег Поља и других места. Скровито место крај зида, где нема велике промаје, одмах до Вардара, изгледа да им је најпријатније састајалиште. Ту проведу подуже времена разговарајући о свему и свачему што су чули, видели и доживели на својим дугим животним стазама.

КРОЗ ДОЛИНУ ИБРА

Из недара планина Смиљевице и Крушевице сливају се многобројни сребрнасти поточићи и образују извориште Ибра. А одатле, углавном кроз дубоко усечене кањоне, мењајући правац, Ибар путује коритом дугим 241 километар, док се на пет километара испод Краљева, као десна притока не улије у Западну Мораву.

Област Ибра била је средишни и значајни предео у средњовековној српској држави. Ту су подизане задужбине, развијано рударство, саобраћај и трговина, осниване варошице и колоније трговаца из других крајева. На слици је предео у коме се налазе рушевине града Маглича, средњовековног утврђења са четири веће четвороугаоне куле на ћошковима и са пет мањих. Неки сматрају да овај град потиче из XV века и да је подигнут на темељима неког другог древног града.

(Фотографије: Ст. Војовића)

Ртна земља

Један део Јужноафричке Уније назива се

КАПЛАНД (КЕЈПЛЕНД)

или Капска провинција. Име потиче од речи cap, која готово на свим западно-европским језицима значи рт и од речи land — која на германским језицима значи земља. Капланд обухвата територију од 718 хиљада км², претежно висораван, а мање ниско приморско земљиште и пустињу. Има око 4,8 милиона становника, који живе углавном од земљорадње и сточарства. Главни град је

КЕПТАУН,

тојест град на рту.

Земља три града

Један од главних градова афричке краљевине Либије

ТРИПОЛИС

у коме је седиште владе док је престоница Бенгази, најважнија је лука земље и крајња тачка караванске трговине са Суданом и другим земљама на југу. Има преко 150 хиљада становника. У Триполису је забележена до сада највиша температура на Земљи — 52 степена изнад нуле у хладу!

Исто име носи и један либански град и лука у којој се завршава један ирачки нафтовод. Имена оба града су грчког порекла: Tripolis — Земља три града.

Рт иглени

На југу Африке (на 34°50' јужне ширине и 20°00' источне дужине) лежи рт који су Шпанци назвали

АУГУЉАС

тојест магнетска игла бусоле. Име је настало због тога што у близини овог рта магнетска игла много отступа од свог нормалног правца.

★

Река (града) Аму

Најдужа река у Средњој Азији — 2.620 км — названа је по имену некадашњег града Аму, који је лежао на њеном доњем току и по таџиској речи дарја — река. То је дакле,

АМУДАРЈА

Планине

Један од највећих градова Норвешке

БЕРГЕН

чувена рибарска лука, место са познатим рибарско-океанографским институтом итд., у преводу на наш језик значи „Планине“. Име је добио по множини немачке речи „Berg“, која значи брдо, планина. Око Бергена заиста леже високе планине.

ИЗВУЦИ ПЕРИСКОП

Ово је један од последњих доживљаја најчувеније савезничке подморнице на Пацифику у току Другог светског рата.

Тик у зору посматрачи са „Вахуа" приметише на хоризонту дим. Подморница је опрезно кренула ка њему. Никада се не сме изгубити траг бродова који се налазе макар и са друге стране хоризонта, јер постоји могућност да и непријатељ открије подморницу.

Нешто пре девет часова „Ваху" је заронио тачно у тренутку када су се иза линије хоризонта појавила два јапанска трговачка брода. Торпеда и посаде су спремни. Заседа је постављена.

План капетана Маш Мортона био је да остане нешто по страни од курса бродова али да на оба пошаље торпеда готово истовремено, тако да би на првом настала већ експлозија у тренутку када би до другог тек стигла. Како су теретни бродови били већ близу он увиде да неће успети да пошаље по три торпеда на сваки брод, зато нареди да се испале само два.

Секунде — вечност...

Прво се мора открити дивљач, затим се она прати и најзад поставља заседа.

Што се жртва више приближавала опрезност је постајала већа. Перископ је све мање али све чешће искакао на површину да би непримећен осмотрио.

— Спреми задње лансирне цеви. Подеси дубину на три метра.

— Задње цеви спремне. Дубина три метра.

Гласноговорници у подморници понављају наређења. По стоти пут већ се подешавају и проверавају жиро компаси. Први официр О' Кејн још једном извлачи перископ. Капетан Мортон упоређује податке са сонара (инструмента који помоћу звука елиса бродова одређује непријатељске положаје) са подацима добивеним преко перископа, а онда лагано изговара речи које сви у подморници чекају.

— Пали!

Први торпедо излетео је из цеви. Пролази десет секунди.

— Пали!

Десет следећих секунди изгледају као вечност.

— Пали!

Три торпеда путују ка свом циљу — првом јапанском броду. Капетан Мортон се у последњем тренутку решио да уместо два на први теретњак ипак пошаље три торпеда. Остао је само један за други брод.

— Промени циљ... Све спремите за напад на други брод.

Перископ опет за тренутак излази на површину и одмах затим је справа подешена за други циљ. Сонар даје податке.

— Све спремно, Пали!

Сва четири торпеда испаљена су за време од тридесет седам секунди. Капетан сада наређује да се пође пуном снагом напред и начини велики заокрет. Перископ излази управо у тренутку кад два торпеда погађају први циљ. Један је погодио брод тачно у средину, други у крму. Једини торпедо испаљен на други јапански брод такође погађа — близу прамца. Страховити притисак од експлозија потреса и целу подморницу.

Три поготка од четири! Није рђаво, капетане Мортоне. Да ли Јапанци тону или ће бити потребан још који торпедо да их докрајчи? За то време „Ваху" се окреће да би своје предње торпедне цеви уперио ка непријатељу. Перископ опет излази напоље.

Шта је сад то? Уместо два брода у окулару се појављују три. Нови брод је велики транспортер препун војника који, одлично се види, трче по палуби. Мора да су га заклонила прва два брода тако да га перископ из свог ниског положаја над површином воде није приметио.

Нема више времена да се проверавају други подаци. Мортон рачуна да је брзина трећег брода иста као и првих. Издаје наређења и још једном узима брод на нишан. У интервалима од по десет секунди испаљују се три предња торпеда, од којих два погађају циљ. Сонар јасно преноси звук воде која почиње да продире у труп великог брода. Елисе су престале да раде.

Рањени теретњак

Брзи поглед на прва два брода показује да је један од њих почео да тоне. Крма му је готово сасвим под водом. О њему више не треба да се мисли. Али други брод још плови и то тачно према подморници. Треба да се ода признање јапанском капетану који покушава све да спасе свој брод. Окренуо се у правцу из кога су дошла торпеда надајући се да ће пресећи подморницу или бар се поставити тако да би био рђав нишан.

У овоме успева јер „Ваху" испаљује на брзину још два торпеда од којих један, додуше, погађа брод али га не зауставља. Чак се све више приближава. Сувише је касно за још један торпедо. Треба се само брзо склонити.

— Пуни резервоаре баластом. Пуном снагом напред Рони!

Црна сенка подморнице почиње нагло да се спушта у дубину. Неколико тренутака „Ваху" остаје зароњен на двадесет пет метара дубине. Затим крећући се у супротном правцу од звукова са површине, које инструменти бележе, почиње опет да се диже.

— Перископ напред! — пролама се мукло кроз куполу подморнице.

Сада се виде само два брода док на једном месту пливају само отпаци, уље, неки крш. То су остаци првог брода. Теретњак који је покушао да се судари са подморницом још се креће а велики транспортер стоји непомично. Мортон га брзо узима на нишан и шаље још један торпедо ка њему.

Кратак предах

За тренутак велики стуб воде заклања циљ. А затим се кроз перископ јасно види како се брод преломио на пола. Војници у зеленкасто-сивим униформама скачу у воду и очајнички покушавају да се дохвате оних неколико чамаца за спасавање који плове уоколо.

Време је да се поново напуне торпедне цеви а специјална камера кроз перископ слика потопљени брод и морнаре у чамцима.

Подне је и чланови посаде „Вахуа" у групама одлазе да поједу оно што је кувар у јеку битке успео да спреми. У торњу капетан и први официр залажу се сендвичима и посматрају брод који успева да им умакне.

Нова тактика

С времена на време објектив перископа се окретао у круг осматрајући хоризонт. Једног момента Мортону се учини да види једну сиву силуету како се приближава великом брзином.

Уместо да се уплаши капетан осети да га обузима необична радост. Са мало среће могао би да потопи и овај кад му је већ побегао оштећени брод. Али његова радост била је кратког века. Разарач изненада промени правац и убрзо нестаде иза хоризонта.

Слаби сигнали са сонара говорили су да је брод са два торпеда у трупу сада већ доста далеко, јер иде брзином од 6 чворова на сат што је било просто невероватно. Подморница са својим истрошеним батеријама није могла да пође у потеру.

Капетан Мортон наједном одлучи да настави гоњење по површини. Подморница би, користећи своје дизел моторе могла чак и да престигне непријатељски брод. Али то још нико никад није радио. Налазили су се дубоко у непријатељским водама. Разарач који су малопре видели могао се појавити сваког тренутка. Сав занесен страшћу лова, он нареди:

— Извуци перископ!

Уколико се брод више удаљавао „Ваху" је све више извлачио перископ, а када се више од кривине хоризонта није могао видети капетан нареди да подморница изрони.

Непријатељски брод се удаљавао, али пошто је био оштећен споро је пловио. Подморница је на површини много бржа. Одговор се сам намеће. Зашто не обићи Јапанце у великом луку, довољно далеко да је не опазе, а онда им поћи у сусрет и коначно их потопити. Подморница може да осматра хоризонт кроз перископ и када плови по површини и онда види много даље.

Четири јака дизел мотора почињу да раде. Оштар кључ подморнице брзо сече таласе.

„Вахуу" треба готово цело поподне да опише круг око непријатељског брода. Падало је вече када се Мортону учини да је маневар успео и да му сада брод иде у сусрет. Издаде наређење да се зарони.

Овог пута напад је много тежи јер је непријатељ опрезнији и плови цик-цак.

Први торпедо промашује, други се губи у бескрајним таласима океана и тек трећи и четврти уз страховиту експлозију погађају брод који после неколико минута неста је у таласима.

Док капетан Мортон уморно даје „вољно" својој посади и наређује да се узме курс ка матичној луци, он није свестан да је својим маневром учинио много више него само потапање јапанског теретњака.

Маневар његове подморнице — да обиђе непријатеља пловећи по површини, ушао је у тактику подморничког ратовања.

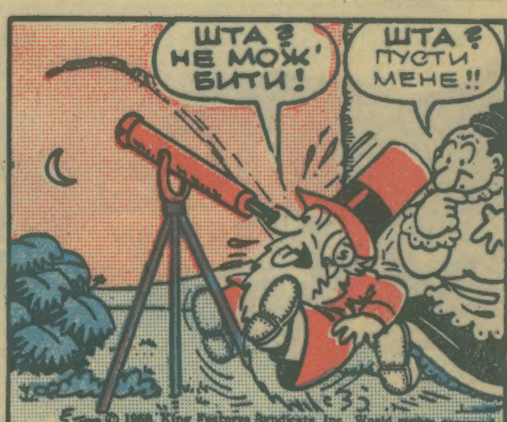

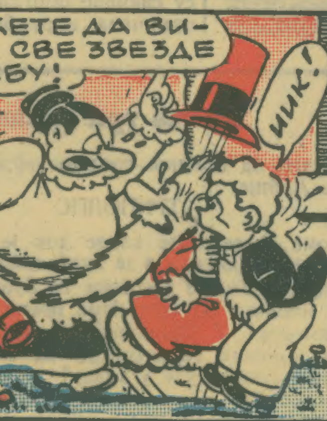

Медицина кроз векове

СВЕТЛОСТ СА ИСТОКА

У току свега једне генерације Мухамед (569—632) је успео да уједини расцепкана племена Арабије. После његове смрти коњаници с турбанима на глави кренули су у име Алаха преко Јерусалима, Сирије и Персије да би стигли до обала Инда. На Западу, они су преко Африке провалили у Шпанију с намером да крену даље у Европу, али их је Карло Мартел зауставио код Поатијеа, 732 године. Велико царство поделило се тада у калифате с Багдадом и Кордовом као источном и западном престоницом. И док је Европа била обавијена средњовековном тамом, ови градови постали су средишта цивилизације.

Слично Римљанима, арапски победиоци поштовали су културу покорених народа. Нарочито су били импресионирани медицинском школом у Гондисапору, у Персији, коју су у шестом веку основали несторијанци, присталице јереси патријарха Несторија, прогнаног из Цариграда због тврђења да се Христос родио као човек, а не као бог. Он и његове присталице побегли су у сириски град Едесу где им је њихово познавање грчке медицине итекако добродошло. Али, пошто је црква наставила да их прогони, они су побегли у Персију знајући да ће их владар Хозре „Благословени" дочекати раширених руку. Наиме, Хозре је у Гондисапору окупљао јеврејске, хиндуске, сириске и персиске лекаре. Кад су пристигли још и несторијанци са својим знањем, Гондисапор је постао медицински центар за читаву Азију.

У VII веку, кад су Арабљани заузели Персију, они су из школе у Гондисапору и из свих библиотека у земљи покупили грчке рукописе. Медицинско знање Хипократа и Галена „кренуло" је на пут бродовима и камилама према Багдаду, Нишапуру, Самарканду, Каиру и Кордови. Ту су пергаменти преведени са персиског на арапски језик и „варварски" муслимани постали су заштитници класичне медицине.

Мада је арапски језик постао, да тако кажемо, званични језик медицине, већина „арапских" лекара били су Персијанци, Јевреји и Грци. Чланови породице Бактишу били су несторијанци. Јурјус Бактишу био је на челу болнице и медицинске школе у Гондисапору у VIII веку. Под његовим надзором грчки класици превођени су на арапски за багдадског калифа Ал-Масура који га је узео у своју службу 764 године. Његов унук Габријел Бактишу, такође искусан и учен лекар, наставио је његово дело. Кад лекари на двору Харун ал-Рашида нису могли да помогну свом калифу, био је позиван млади Бактишу. Да би проверио његово лекарско знање, калиф му је једног дана дао бочицу са урином „једне од калифових љубимица". „Чиме да хранимо болесницу?", — запитао је Харун ал-Рашид, нашто му је Бактишу сместа предложио — јечам. „Болесница" је у ствари била једна — магарица.

Бактишу је свакако излечио калифа, јер је овај још поживео и касније је основао Багдадску академију на којој су изучавани и превођени грчки рукописи.

Златно доба арапске медицине обухвата, грубо узевши, период од 850 до 1050 године. Велико дело превођења било је завршено и ново знање почело је да постаје и својина лекара-практичара. У Багдаду, а касније у Каиру и Кордови, основане су велике болнице и академије. Кордова, која је у то време имала милион становника, могла се похвалити поплочаним улицама, уличним осветљењем, хиљадама купатила, школама и највећом библиотеком на свету. Из ових градова потекли су велики лекари.

Разес (841—926), назван „Искусни", дошао је у Багдад са североистока Персије. До 40 године је певао, филозофирао и свирао на лаути. Онда се прихватио медицине. Преко Јерусалима и Африке кренуо је за Кордову, лечећи болесне и скупљајући корисна знања од „жена и травара". Кад се вратио у Багдад, затражили су од њега да нађе добро место за нову болницу. Разес је тада у разним деловима града обесио о дрвеће свеже месо и болница је била подигнута на оном месту где је месо најкасније почело да се квари.

Разес је био један од највећих лекара-практичара свог времена и имао је ученике из свих крајева велике империје. Он их је научио многим лековима и начинима лечења, показао им разлику између малих и великих богиња, открио им природу и значај температуре.

Персијанац Авицена (980—1037) био је пијаница, луталица и — сјајан лекар. У десетој години знао је читав коран наизуст, у 17 је познавао филозофију, природне науке, поезију, математику, права и медицину. У 18 је излечио једног владара из династије Саманида што му је омогућило приступ у дворске архиве. Затим је кренуо од двора до двора, стицао је и губио милост појединих владара, бежао из једне земље у другу. Његово највеће постигнуће је његов „Канон медицине", уџбеник који је можда имао највише утицаја у читавој историји човечанства. Милион речи његовог „канона", и будаластих и мудрих, упијали су у себе шест векова сви они који су се у медицинским школама Азије и Европе спремали за лекаре. У њему је Авицена показао запањујуће познавање симптома из фармакологије, али је изнео и безброј тврђења која данас изгледају у најмању руку чудна. Тако он, например, ставља љубав на листу душевних болести.

Ислам је забрањивао сечење људи, како живих тако и мртвих, због чега су видарство и анатомија били запостављени. Видарство би чак било потпуно избрисано као део медицине да није било Албуказиса, арапског лекара рођеног у Шпанији.

Албуказис је, пошто је нож био забрањен, поново увео у праксу лечење рана и отстрањивање разних израштаја паљењем помоћу усијаних гвоздених инструмената. Овом методом су он и његови ученици вадили и крајнике и полипе.

Модерне апотеке могу за свој постанак да захвале Арабљанима. Мада су медицинско знање углавном покупили од других, муслимани су се показали као изврсни и изворни апотекари и травари. Они су болесницима дали нове лекове: алкохол, кору од цимета, лишће од сене, арсен, камфор, боракс и многе друге. Путујући лекари као што су били Разес и Авицена, сматрали су да земља даје биљке које могу да излече сваку болест. Они су скупљали траве, корење и семење по Египту, Шпанији, Индији и Персији.

Арабљани су измислили пилуле превучене слатким слојем да болесници не би осетили горчину лека; њима треба да захвалимо за тинктуре, сирупе, помаде и разне масти. Пре Арабљана спремање лекова спадало је у дужност лекара. Али, како је листа лекова постајала све већа, апотекарство се постепено одвајало од медицине да би постало засебна грана. Занимања лекара и апотекара потпуно су се одвојила, и као што је апотекарима било забрањено да се мешају у вештину лечења, тако ни лекари нису смели да „показују интерес за продавање лекова."

ШТА ЈЕ ТЕМПЕРАТУРА?

Сваког дана милиони људи стављају термометар под пазухо. Уколико је ватра већа, мисле многи, болест је опаснија. Што се тиче лекара, у то нису сви уверени. Више од 2000 година они се питају, да ли је повећана топлота тела човеков непријатељ или савезник? Да ли је она знак за тежину обољења или показује снагу којом се организам брани?

Заправо, температура је обавештење да тело производи већу топлоту но што је троши. Систем загревања организма у многоме личи на загревање куће. Храна коју уносимо у организам сагорева углавном у мишићима. Топлота која се том приликом добија спроводи се кроз тело струјањем крви. Као добро сазидана зграда, тело се брани од спољне хладноће заштитним слојем: поткожним масним ткивом, а цео уређај налази се под контролом једног делића мождане супстанције, назване хипоталамус, која је смештена на доњем спољашњем делу мозга.

Тек половином 19 века започето је озбиљније испитивање температуре тела. Доктор Карл Вундерлих, професор Лајпцишког универзитета, пошто је измерио температуру 100.000 лица, закључио је да нормална температура организма износи до 37° Целзијусових.

Савремени истраживачи су установили да топлота тела није иста у току једног дана. Најмања је ујутру, највећа увече. Зато данашњи лекари имају обичај да говоре о „зони" топлоте од 36,2° до 37° Ц. степени.

Крв је добар разводник топлоте, али није савршен. Температура уста за степен је већа од оне испод пазуха. Од свих органа у утроби јетра је најтоплија јер њена температура износи око 38°. Топлота спољних делова руку и ногу може да спадне до 0° Ц и тако даље.

Шта изазива температуру?

Узроци су врло различити. Један од њих је страх. То је најбоље примећено на деци која се плаше да иду у болницу. Од 38° Ц. ватра може да им се попне на 39,5°. Једна војна лекарска комисија установила је повећање температуре услед страха код 324 регрута. Ако се случајно или услед тумора повреди хипоталамус, висина живе у термометру оболелог се пење.

Најчешће се температура пење услед бактериске или вирусне инфекције. Али није тачно познато на који начин микроби изазивају повећање температуре.

Важно је да свака температура није шкодљива. Ако она достигне висину од 42,8° смртоносна је, јер изазива непоправива оштећења на мозгу и зато лекари предузимају хитне мере да је вештачки смање. Али, ми се нећемо задржавати на изузетним случајевима. Температура која прати кијавицу, гушобољу и слична обољења, не претставља сама по себи неку болест, већ је знак да се тело успешно бори против инфекције. Многи лекари новије школе не труде се да овакву, мању температуру, вештачки смањују, већ дају лекове који помажу борбу тела против болести.

Рекли смо да је температура 42,8° опасна, али ради умирења морамо напоменути да је врло ретка. Чим жива у термометру покаже 41°, организам је већ ставио у покрет специјалан механизам: крв надире у поткожне капиларе и почиње знојење. Услед тога наступа извесно хлађење тела и термометар ће показати значајно опадање телесне топлоте. Мада се повећане температуре сви болесници плаше, она често повољно делује, јер утиче на повећану производњу белих крвних зрнаца и тела која уништавају бактерије. Изгледа да она појачава и дејство антибиотика као што је, например, пеницилин. Најзад, ако се топлота тела још повећа, извесни проузроковачи болести угину.

Откако се ово питање дубље проучава, о температури се више не мисли као раније. Ево једног примера: до пре извесног времена болеснику с ватром препоручивала се дијетална исхрана, и тиме се одбранбена способност организма баш смањивала. Савремена медицина препоручује да овакви болесници узимају храну богату беланчевинама, витаминима и то у количини коју желе.

Још једна стара заблуда. Кад се неко разболи од назеба, прегрева се соба у којој болесник лежи а он се претрпава покривачима. Тиме се само отежава организму. Треба и покривање и загревање одаје да буде умерено, као пре болести.

Да ли болесник са високом температуром мора да легне у постељу? То не треба да буде опште правило. Недавно је један лекар светског гласа испитао лечење 1082 оболела детета с повећаном температуром и закључио да болест ишчезава истом брзином било да су деца била у постељи било да су се кретала по средње загрејаној соби. Његов закључак гласи: „Ако је у питању обично грозничаво обољење, може се дете пустити да се мирно игра и одмара обучено, али у умерено топлој соби".

Укратко речено, повишена температура човечијег тела није више страшило као што је некад била. Сада се она углавном сматра као болесников савезник, а не као његов непријатељ.

ГРИП КРОЗ ИСТОРИЈУ

Грип је стара болест, али под ведрим и благим поднебљем Рима и Атине био је готово непознат. Чак и незнатно лучење из носа сматрали су Римљани као опак симптом неке зле наследне болести, а познати су случајеви да су се многи Римљани развели због тога што су њихове супруге сувише брисале нос.

Прва у историји позната епидемија грипа забележена је 927 године и од ње су нарочито страдале Галија и Германија. Болест се отада појављивала често у неправилним интервалима али и јаким налетима епидемија: 1105, 1239, 1414, 1510, 1657, 1733, 1803, 1889, 1918 и 1957 године.

Грип је у току историје често мењао имена и звао се: катар, орион, дандо, фолета, баракета, мала пошта и мали дописник. Смењивали су се лекови којима је болест лечена: од чаја и слачице до пуштања крви. Грип је нарочито био у „моди" 1657 године. Од њега је оболела аустриска краљица Ана, а париски апотекари су због тога за две недеље потрошили све резерве жутог шећера и апотекарских бонбона које су им иначе трајале годину дана.

У 18 веку су се за лечење грипа употребљавале барене јабуке и зоб. Фебруара 1733 године оболело је у француској краљевини 200.000 људи од грипа чије је име већ тада било уобичајено.

Духовита Катарина II чија је царевина, а нарочито њено средиште Москва, исто тако страдало од грипа изјавила је тим поводом:

— Замислите каква је дивна хармонија и слога у мојој земљи: сви кашљу и кијају.

Почетком 19 века одомаћило се на западу Европе ново име за грип — инфлуенца.

»ДИВОКОЗА« СКУТЕР

Овај скутер тежак око 50 килограма служи за тешке успоне — пење се уз нагиб од 25 степени без напора. Може се пренети аутомобилом до краја пута, а тад сам продужава по најгорем терену и кроз густ шибљак. Има мотор од три коњске снаге а у резервоар стане горива за 45 километара.

ЗАДОВОЉСТВО — БИТИ БОЛЕСТАН

Мали болесници у америчким болницама удишу кисеоник — из овог кловна. Док усисавају кисеоник преко шећером превученог црева кловнове очи — које мере притисак — комично колутају. Нос је дугме којим се започиње вештачко дисање.

ЛИФТ... У ДРЕВНОМ РИМУ

У римском Колосеуму нађено је удубљење у коме се још у древна времена налазио гигантски лифт. Њиме су Римљани из подземља дизали гладијаторе и дивље звери у арену. Лифт је покретало 60 људи, помоћу система полуга које су се налазиле у подземним просторијама.

Дугачке лествице

Ове лествице од 62 метра свакако су најдуже на свету. Могу да стигну до крова двадесетоспратне куће. У случају пожара, оне подижу људе

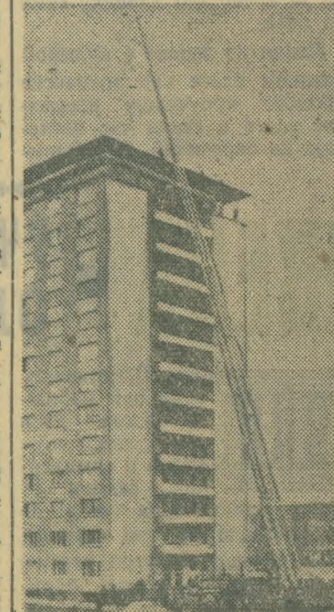

и гумена црева на платформу, где се налази и радио за одржавање везе са посадом на земљи. Направљене су у Карлсруу, у Немачкој.

СПОРТСКИ ЗАБАВНИК

ЛОВАЦ НА ЛАВИНЕ У СКВО ВАЛИЈУ

Више од хиљаду спортиста из 33 земље учествоваће на зимским олимписким играма у Скво Валију. Преко 30.000 гледалаца из читавог света присуствоваће такмичењима која ће се одржати од 18 до 28 фебруара. Организатори зимске Олимпијаде побринули су се не само за смештај, исхрану и забаву такмичара и гледалаца, већ и за њихову сигурност. А бригу о овоме преузели су на себе „ловци на лавине" на чијем се челу налази Монти Атватер.

Већ 15 година Монти Атватер и његови људи боре се против лавина у планинским пределима Америке. Његова је дужност да открије опасност од лавина и да их нарочитим методама, које је научио у институту за испитивање снега и лавина у Давосу, у Швајцарској, благовремено спречи или их учини безопасним. У оним деловима Скво Валија где су планинске падине обрасле шумом, опасност од лавина не постоји. Међутим, лавина се треба бојати на оним деловима где је дрвеће искрчено да би се начиниле стазе за тркаче и скакаонице.

Да би предупредили сваку могућност одроњавања снега, Монти Атватер и његови људи месецима већ подижу заштитне зидове од набијене земље и снега. На одређена места довучено је артиљериско оружје да би се пуцањем покренули снежни наноси пре но што постану толико велики да крену низ планину сами од себе.

Ловци на лавине с највећом пажњом прате све временске промене,. проучавају временске карте и сваки час погледају на барометар. Јер, Олимписки Врх, Скво Врх и Папозе Врх познати су по високим снежним наносима. Прошле године на Скво Врху за мање од десет дана нападало је више од три метра снега.

Током протеклих 15 година Монти Атватер имао је могућности и прилике да упозна „ћуди" снега. Он је открио занимљиву „везу" између снега и експлозива. Наиме, приметио је да распрсно пуњење експлодира пре но што га запали електрична варница а узрок је у статичком електрицитету кога има у снежним масама. Отада је стари начин паљења експлозива замењен новим, сигурним.

Опасност од лавине најчешће прети на оним планинским падинама чији нагиб износи 35 степени. Међу природне снаге које изазивају лавине долазе: новонападале снежне масе, топљење површинских слојева снега, ветар. Али, белу масу може да покрене јачи звук — удар грома, пуцањ из пушке — а некад чак и какав одроњени камичак или бешумни пролазак смучара.

Монти Атватер познаје узроке и дејство лавина не само као њихов „господар". Два пута су оне биле јаче од њега. Једном су га једва тек после неколико дана, рањеног, пронашли испод снега па је морао четири недеље да проведе у болници. Али, један ловац на лавине мора да рачуна са оваквим искуствима. Упркос томе, Атватер тврди да је лавина једина између разорних стихија природе, коју човек може да подвргне својој контроли само ако упозна њене узроке и токове. Његово огромно искуство гаранција је организаторима зимске олимпијаде да снег у Скво Валију неће имати прилике да на своју руку „крене у авантуру"

WALT DISNEY — ТРЕЋИ НА ПЛАНИНИ

ЖЕНА — УЧЕСНИК НА ТРИ ОЛИМПИЈАДЕ

Ширли Штрикленд, сада већ озбиљна мама, увек насмејана, љубазна и симпатична, једина је жена атлетичарка која је учествовала на три олимпијаде и освојила: три златне, једну сребрну и три бронзане медаље. То је досад највећи број медаља које је икад једна атлетичарка освојила на олимпијадама.

Своју каријеру је почела на олимпијади у Лондону 1948 године када је била противница у то време најбољој светској лакоатлетичарки Бланкерс-Коеновој. На овој олимпијади Ширли је освојила сребрну медаљу као члан штафете 4 x 100 м где је била друга. За треће место у трци на 100 метара добила је бронзану медаљу. Највише борбености и способности показала је у трци на 80 м с препонама: Три тркачице прескочиле су последњу препону готово истовремено и наставиле да се боре за победу до саме врвце на циљу. Овај пут Ширли је стигла трећа за две десетине иза прве и показала да има све услове за развој.

На олимпијади у Хелсинкију Ширли је доказала да је напредовала нарочито у дисциплини на 80 м са препонама, јер је постигла нов светски рекорд испред совјетске такмичарке Голубничајове и Немице Сандрес које су такође постигле време боље од тадашњег светског рекорда. У трци на сто метара опет је била трећа и тако освојила своју трећу бронзану медаљу.

На Олимпијади у Мелбурну за трку на 80 м с препонама скупиле су се најјаче такмичарке у конкуренцији каква није никад била за ову дисциплину. На првом месту ту је била Немица Гастл која је већ у првој предтрци потврдила свој светски рекорд од 10,6 секунди. Тако, мајка већ трогодишњег синчића, Штрикленд није ни овог пута изостала. Неискусна Гастл је у даљим предтркама испала и тако је она у финалној трци и поред оштре борбе сигурно победила.

У Мелбурну је по трећи пут учествовала у штафети и последњег дана игара је учинила да се оствари давнашња жеља жена — штафета 4 x 100 м. Аустралија је освојила прво место, а Ширли своју трећу златну медаљу.

Тиме је Ширли Штрикленд завршила своју богату спортску каријеру и остала пример младима, нарочито онима који превремено напуштају такмичења, да не остављају дисциплину коју воле.

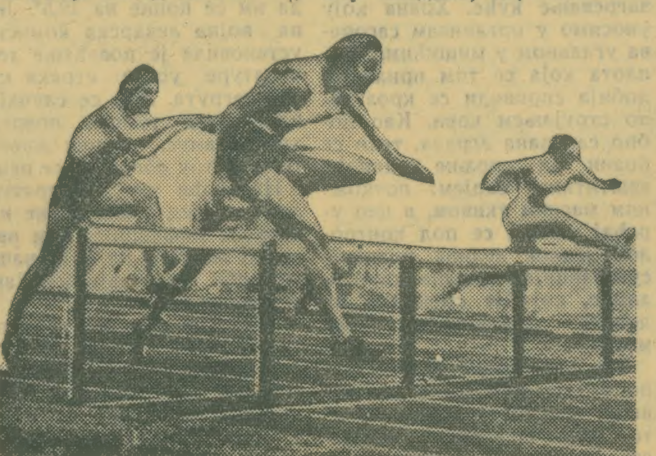

БИЦИКЛ НА ВОДИ

Ове две жене проводе годишњи одмор на језеру које је настало изградњом бране за хидроцентралу. На мало необичној „справи" оне су кренуле у шетњу по води. То је „водени бицикл". Изграђен од алуминијума он се састоји од два пловка, точка са лопатицама, два седишта, два управљача и крмила. Веома је лак, а да би био подесан за преношење може се направити на склапање. Мало спретније руке уз помоћ правог мајстора лако ће га и јевтино направити.

ОВЕНС ЈЕ ЈОШ У ФОРМИ

Амерички тркач на кратке стазе Овенс, познат још са Олимпијаде у 1936 години, и сада је у форми. Пре кратког времена, кад му је из кола нестао шешир и капут, појурио је за лоповом и поставио још један рекорд на 100 метара, упркос његових 46 година.

Да ли знате?

Нова открића

Пре неколико година Светска здравствена организација је први пут објавила да многи инсекти постају отпорни на разне производе који се до-

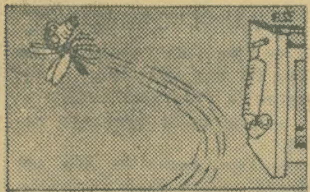

бијају на бази ДДТ-а. Тако и комарац који проузрокује маларију брзо се навикава на овај отров, па из генерације у генерацију све више долази на свет младих којима ДДТ не шкоди. У последње време, међутим, установљено је да су најновије генерације у могућности да још из даљине примете где се налази отров и да га обиђу. Разлика између предака и потомака је у следећем. Док су се први спуштали на зид са ДДТ-ијем, и на њему остајали извесно време, нови таласи, који лете у правцу таквог зида, на време га заобиђу. Изгледа да се у току времена већ извршила потребна селекција међу комарцима у корист не само отпорнијих већ и „интелигентнијих“ врста које „знају“ да избегну опасност.

ЗБОГ СТОКЕ...

Говеда у Америци се транспортују камионима дугим по 30 метара. Са стране, челичне

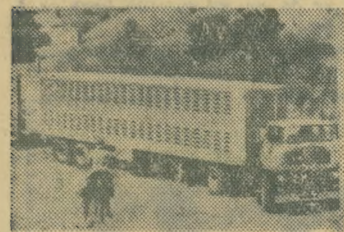

плоче омогућавају проветравање које је појачано још вентилаторима постављеним напред.

СА СВИХ СТРАНА

Путовање авионом без непосредног плаћања увеле су ујесен 1959 године ваздушне компаније „Луфтханза“ и „Ер Франс“. Пошто се начин пословања на кредит показао уносан компаније су наставиле и ове године с том праксом и још је прошириле: путници могу код њих добити на кредит и карте на линијама других ваздушних компанија.

☆

У Немачкој се недавно појавио нов телефонски апарат који поред свог лепог облика има и предност над старим — брже се добија број. Бројчаник је овде замењен траком од пластичне материје на којој су бројеви записани вертикално. Ова кружна трака окреће се на два ваљка у унутрашњости апарата. Бројеви се „извлаче“ од доле на горе, што олакшава састављање телефонског броја а умањује могућност грешака које се често догађају при састављању броја на обичном бројчанику.

Овај апарат је већ са успехом испробан и многе земље су већ почеле да га израђују.

☆

Један нов француски изум биће испробан у току идућег лета на плажама Северног Мора. То су „тетраподи“ од бетона равномерно распоређени по плажи да би се о њих ломили таласи и задржавао песак.

☆

У жељи да створе фонд за грађење једног павиљона у селу Алберт-Швајцер у Валденбургу 135 омладинаца из Есена основали су друштво. У овом селу су примана и васпитавана до њиховог изласка из школе деца без родитеља и поново давана у „породице“ својим новим родитељима. Омладинци из Есена у већини и сами сирочићи а запослени у угљенокопима организовали су сакупљање прилога по улицама и домовима да би на тај начин дали пример својим вршњацима „црним блузама“.

☆

Обавештајни бирои нарочито приступачни аутомобилистима биће отворени у Хановеру приликом Пролећног сајма од 24 априла до 3 маја ове године. Посетиоци овог индустриског сајма моћи ће да добијају обавештења о собама за издавање а да не излазе из својих кола. Бирои са благајнама биће распоређени у великом паркинг-простору.

☆

„Европски школски дан“ у Западној Немачкој биће организован ове године од 22 фебруара до 19 марта. Ученици ће моћи да разматрају тезе из различитих области према своме узрасту или жељи. Деоба награда победницима обавиће се од 21 до 23 јула ове године.

☆

Нови пут у Хановеру недавно је пуштен у саобраћај. Аутомобилисти који долазе из других места успеваће да стигну до самог центра престонице не смањујући брзину. Нови део пута је дуг 1,8 км и завршава се у центру Хановера једним „висећим путем“ од 356 м који лежи на 188 бетонских стубова и прелази преко више улица и раскршћа. То је први пут ове врсте у Савезној Републици.

☆

Недавно је у једној челичани у Руру испробано ново заштитно одело начињено од перлона и превучено слојем алуминијума који одбија око 90% топлоте. Иако лака ова одела су изванредна заштита тако да радници који их носе могу да обављају посао и крај високих пећи где топлота достиже и 100 степени.

☆

Млеко у комадима ускоро ће се производити у Холандији. Грудве ће се врло лако растварати у топлој води.

☆

Американци су за последњу годину дана утрошили 450 тона разних средстава за умирење и 350 тона медикамената за спавање.

☆

Најнеобичнији шампионат одржаће се ускоро у Аисингу у Баварској где је основан клуб шмрчака бурмута са 132 активна члана. Најбољи „шмркачи“ из овог краја одржаће утакмицу. Организатори су изјавили да количина ушмрканог бурмута одређује победника а не број кијања.

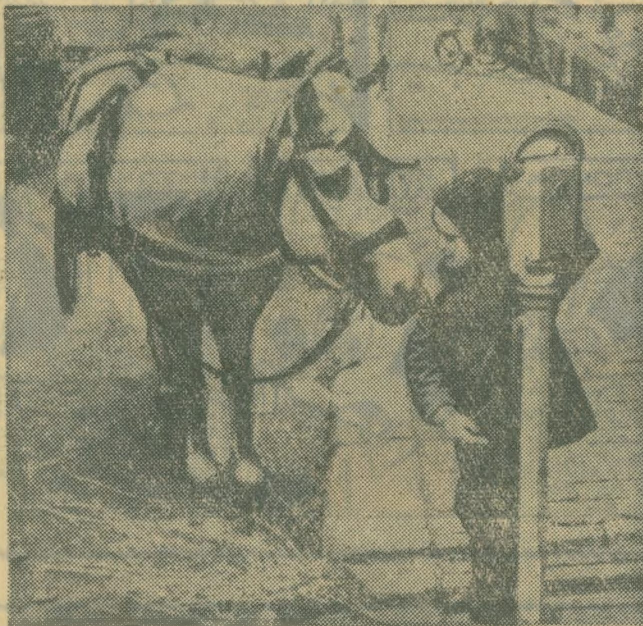

НОВЧИЋ

— Само ти мирно једи, имам ја новчић за тебе, — рекла је мала Христина свом пријатељу белом понију „Бодику“, кад је на часовнику приметила да је прошло одређено време и да он треба да прекине доручак и пође. Оно што је рекла, испунила је. Бодик је на миру завршио свој доручак.

Дарежљив

Није искључено да је Канађанин Алберт Бержерон, по занимању дрвосеча, најдарежљивији давалац крви на свету. Бержерон има 30 година и у току 180 трансфузија дао је 106 литара крви. Кад се зна

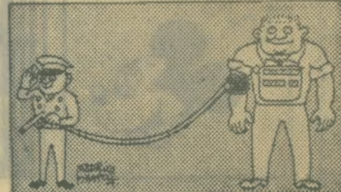

да у човечјем телу има око пет литара крви, онда се лако може израчунати да је он, у току релативно кратког времена, 21 пут потпуно обновио своју крв.

НЕ БРЗО

Маст се топи споро, утолико спорије уколико је дуже слагана, док се вода може нагло да уклони. Само, човек није боца из које се може одасипати по вољи. Највећи део воде у нашем организму учествује у веома сложеним хемиским процесима. А они се одигравају и у најситнијим ћелијама. Из њих није могућно извући воду а да се оне не разоре. Онај ко жели да ослаби истовремено смањујући маст и количину воде, доводи себе у велику опасност.

ПРЕНОС ХЕЛИКОПТЕРОМ

Фабрички направљена челична конструкција за једну од многих кућица које се по-

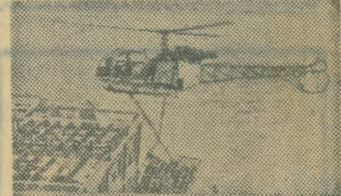

дижу у Француским Алпима да би пружиле заклон планинарима, преноси се на висину од преко 3.000 метара.

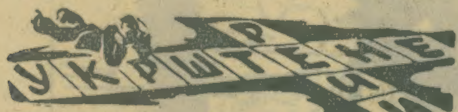

Водоравно: 1) кратка драмска игра; 5) једна Молијерова комедија; 7) мала песма с два слика и обавезним понављањем; 8) два иста слова; 10) место у близини Београда; 11) попут; 12) немачки физичар, творац оптичког стакла; 13) место у Хрватској; 14) предлог; 15) месечна награда; 16) река у Хрватској; 18) наша предратна филмска глумица; 19) река у Бугарској; 21) мања текућа вода; 22) два слова; 24) слик, рима; 25) татарска титула; 26) скраћеница једне републике; 27) дворана; 28) два слова; 29) лекарски инструмент; 30) уметник, вештак; 32) ћуприја.

Усправно: 1) саонице; 2) стада; 3) узвик; 4) сугласник и самогласник; 5) легура бакра црвенкастожуте боје; 6) дувачки инструмент; 7) град у Француској; 9) лева притока Саве; 11) планински усек, клисура; 13) кухињска потреба; 15) предикат; 17) говорник; 19) река у Србији; 20) минерал пронађен на Авали; 21) наша планина; 23) река у Босни; 25) крш, крас; 27) акт; 29) упитна заменица; 31) два сугласника.

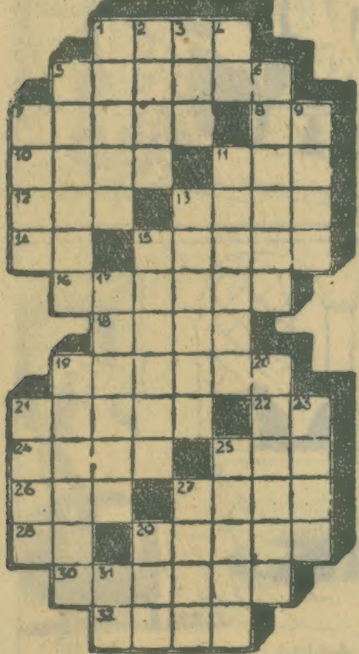

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) бокс; 5) Ђенова; 7) кука; 8) Ела; 10) улога; 12) ат; 13) Нева; 15) ав; 17) Радон; 19) јод; 21) раса; 22) „Ретина“; 24) било; 25) Ака; 27) екипа; 29) ак; 30) Вари; 32) ер; 34) Задар; 36) јул; 38) горд; 39) Топола; 41) Мини.

Усправно: 1) Бекон; 2) онагер; 3) ко; 4) све; 5) Ђул; 6) ала; 7) Кучај; 9) Атина; 11) Авари; 14) Адана; 16) Ворик; 18) Осака; 20) Делиб; 23) топаз; 24) Бечеј; 26) акорд; 28) Арагон; 31) идоли; 33) Рут; 35) Ара; 37) лом; 40) Пи.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ВЕЖБА С ЛОПТОМ

За ову игру треба најмање четворо. Сваки баци лопту трипут у вис али тако да га при паду погоди. Падне ли му лопта сва три пута на главу — он је „вођа игре“. Погоди ли га само двапут онда је „паша игре“, а само једанпут — онда је „судија“. Ако га лопта ниједном не погоди он је „покрао игру“. Судија после извршује казну над оним ко је игру покрао. Вођа каже колико пута, а паша колико јако да буде „крадљивац“ ударен лоптом.

ТРИК СА ШЕЋЕРОМ

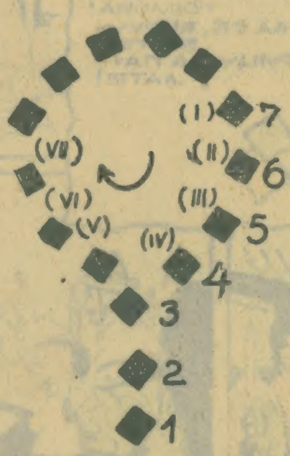

Поређајте у круг 12—15 коцки шећера, па томе кругу додајте један „реп“ од 2—3 коцке, како је то на слици показано.

Нека неко од присутних замисли један број и у мислима почне да броји од краја репа, настављајући по кругу (на пример, арапски, број 7) Кад изброји онда нека пође обрнутим смислом, по кругу, док опет не изброји седам (римски).

На његово изненађење ви ћете му сами показати коцку на којој се зауставио, јер маколики да је број ви ћете при оваквом бројању увек моћи да одредите, искључујући „реп“, која је то коцка.

Очи вас варају

Исеците ову слику и на 20 см од очију брзо је окрећите као што бисте окретали мали тањир. Посматрајте добро кругове и звезду и изненадићете се новој шариној слици.

КОГА ФОТОГРАФИШЕ ПАЈА?

Кад п[illegible]жете све бројеве видећете кога.

... становници Хавајских Острва спадају међу најдуговечније људе на свету. Просечан век мушкараца износи 67,7 година (2,2 године више но просечан век мушкараца у Северној Америци), а жена 71,2 годину.

... слано језеро Гуз у Турској толико је засићено сољу да се лети на извесним местима преко њега може прећи пешице, а понекад чак и на коњу.

... један мрав коме је при недавном

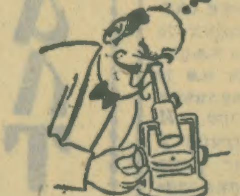

опиту један француски научник откинуо главу живео је после тога још 19 дана, па је чак ходао.

... године 1826, војвода од Хилдбургхаузена, у Немачкој, прописао је казну од шест сребрних марака за сваког оног кога ухвате да пије кафу. Исту казну плаћао је и гостионичар који би кафу справио, па чак и домаћин ако дозволи да се у његовој кући пије кафа.

... породице с презименом Смит чине највећи и најмного-

људнији клан у Шкотској.

... ако би се све железничке пруге на свету наставиле једна на другу, њихова дужина износила би два и по пута растојање од Земље до Месеца.

...назив за водвиљ, лак комад обично заснован на анегдотском сижеу у коме се дијалог сједињује с куплетима, настао је од „vaux de Vire“ Долина реке Вир — у Француској где су од 16 до 18 века биле омиљене народне песмице шаљивог и сатиричног карактера.

... борба петлова у Џакарти, у Индонезији, мора да траје све док се пробу-

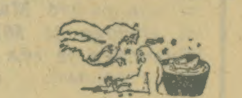

шена љуска кокосовог ораха не напуни водом и не потоне на дно суда.

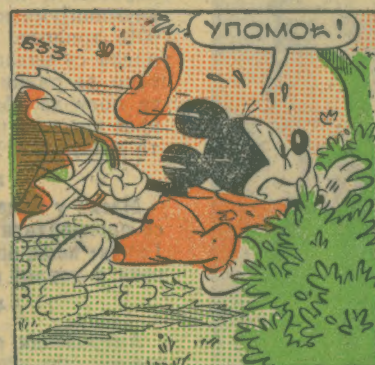

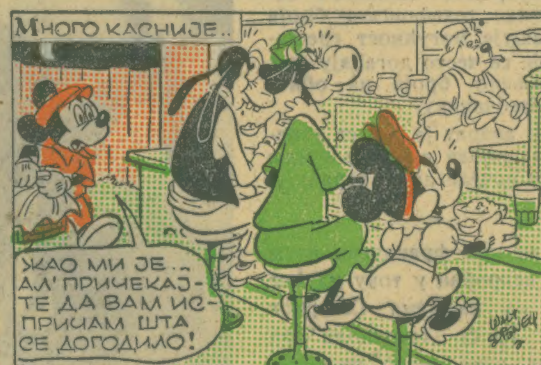

РАЈИН РОЂЕНДАН

— Ујка Пајо, колико још има до мог рођендана? — запитао је Раја ујка Пају.

— Још свега неколико дана.

— Охо, значи да бих већ могао сваког дана на будем добар.

НЕЋЕ ЗНАТИ КАКВО СЕ ВРЕМЕ СПРЕМА

Хорације се хвали једног дана како се најзад излечио од реуматизма.

— Штета, грдна штета! — казала је Белка. — Па то значи да убудуће нећемо знати какво нам се време спрема.

ИМА ЛЕКА И ЗА ТО

— Ујка Пајо, каже Влаја, ја сам много порастао и кревет ми је већ постао кратак. Требало би да ми купиш нов кревет.

— Немам сада пара, потребно је да штедимо, али има лека и за то. Сутра ћу ти дати 70 динара, па иди да се ошишаш до главе.

РАЈА И УЧИТЕЉ

— Овај наш учитељ, ујка Пајо, мора да је велика незналица.

— Сине, не ваља тако говорити о свом учитељу.

— Па јест, ујка Пајо. Али он стално запиткује нас ђаке да му ми кажемо како се шта зове.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Ко су Запотеци?

Шта су наумахије?

Јелу ли кљунари птице?

Где се налази планина Старица?

ОДГОВОР:

ЗАПОТЕЦИ су један од старих индијанских народа у Мексику, сада у изумирању. Почетком овог века било их је 230.000 а данас их има око 30.000 Некад су имали независну државу и развијену културу, која је у старо доба била у вези са културом и цивилизацијом Маја.

НАУМАХИЈЕ су биле поморске борбе у старом Риму. Приказиване су у котлинама нарочито копаним у те сврхе и напуњеним водом. Такве битке приказиване су и на неком језеру а и у амфитеатру чија би се арена преплавила водом. Сматра се да је највећу наумахију приредио цар Клаудије на Фуцинском Језеру. У тој поморској бици учествовало је, како се прича, 19.000 људи и хиљаду лађа.

КЉУНАРИ су једини сисари који се множе снесеним јајима и у којих су вилице продужене у кљун. Немају зуба. Мозак им је мали, а полутине великог мозга немају набора. И кљунари, као и птице и гуштери, имају два пара кључњача, такозване гавранове кости, којима у других сисара одговара такозвани гавранов клун, остатак ове кости, само срастао са дршком лопатице. Кљунари имају и још неких других заједничких особина са птицама.

СТАРИЦА је планина у Источној Србији, западно од извориштa Малог Пека. Висока је 801 метар Шумовита је сем на стрмим странама.

Бајка о цару Салтану

НОСИ МЕСЕЦ МЕЂУ ВЛАСИ
ПРАВА ЗВЕЗДА ЧЕЛО КРАСИ.
А КАД ПОЧЕ ДА ГОВОРИ
К'О РЕЧИЦА ДА ЖУБОРИ...
КНЕЗ ОД СРЕЋЕ СЕ ИЗГУБИ
РУКУ УЗЕ, УСТА ЉУБИ
ПА БУДУЋОЈ ВЕЛИ ЖЕНИ:
-ХАЈДЕ, МАЈЦИ, БЛАГО МЕНИ!

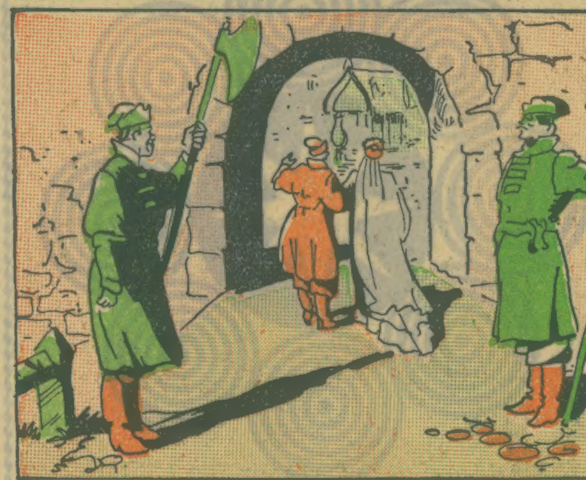

ГРАДУ ОНИ БРЗО КРЕЋУ
И У ДВОРУ МАЈКУ СРЕЋУ
– МАЈКО, ДОВИХ СВЕ ШТО ЖЕЛИМ
ЈА САМ СРЕЋАН! ТО ТИ ВЕЛИМ
ЗБИ СЕ ЧЕЖЊА МОЈИХ СНОВА,
МАЈКО, ТРАЖИМ БЛАГОСЛОВА!
ЖЕНУ – ЗА СЕ, ЋЕРКУ – ЗА ТЕ,
ГАЗДАРИЦУ ЗА ПАЛАТЕ!

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31 – Издаје и штампа „Политика“ штампарско издавачко предузеће Београд Македонска 31 Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900 полугодишња 450: за иностранство: годишња 1.200 полугодишња 600 динара – Рукописи се не враћају.